

Ane Skottun

Uvanlige boformer

En kvalitativ studie av atypiske bolig- og livsstilsvalg

Masteroppgave i sosiologi, Lektorutdanning i samfunnsfag

Veileder: Jakob Stachowski

Juni 2023

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Ane Skottun

Uvanlige boformer

En kvalitativ studie av atypiske bolig- og livsstilsvalg

Masteroppgave i sosiologi, Lektorutdanning i samfunnsfag
Veileder: Jakub Stachowski
Juni 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I denne masteroppgaven utforsker jeg fenomenet uvanlige boformer og hvordan det senmoderne livet kan forstås ved å studere atypiske boformer og livsstiler. Oppgaven tar for seg motivene bak å velge en atypisk boform, hvilke krav og utfordringer de møter på og hvordan de håndterer spennet mellom å det leve annerledes og å fremdeles være en del av samfunnet. Studien er basert på syv dybdeintervjuer med personer som enten bor eller har bodd på uvanlige måter. Deltakerne har ønsket om å leve nærmere naturen og med enklere fasiliteter – enkle liv. Metodologisk har jeg vært inspirert av etnografien, og har derfor dratt på besøk hjem til de tre av deltakerne som fremdeles bor atypisk. Analysen og diskusjonen baserer seg på teoretisk rammeverk fra Anthony Giddens, Zygmunt Bauman og Hartmut Rosa om individet i senmoderniteten. Teoretikerne er enige om at det senmoderne samfunnet er basert på en logikk om eskalering, akselerasjon og vekst. Bauman beskriver dette som et strukturelt krav om konsum. Rosa introduserer konseptet resonans; at det ikke er kumulativt og at individer blir drevet av et ønske om å oppleve resonans, og at senmoderniteten har appropriert folk sin fornemmelse av hva som vil gi resonans. Disse poengene er nyttige fordi de beskriver erkjennelser deltakerne gjør – for eksempel at de ønsker å avstå fra grotesk konsum eller at de påpeker rollen reklame har i å selge folk en ide om lykke. Giddens sin forståelse av det refleksive individet i det senmoderne samfunnet har bidratt til en forståelse av hvordan personer som bor atypisk reflekterer over sin identitet, sine verdier og sine valg; som normativt avvikende eller ikke. Det individuelle livet i senmoderniteten opererer innenfor visse normative rammer knyttet til bolig og livsstil, og disse normene blir mer tydelige når noen forsøker å bryte med dem.

Abstract

In this master's thesis, I explore the phenomenon of atypical dwellings and how late modern life can be understood by studying atypical living arrangements and lifestyles. The thesis addresses the motives behind choosing an atypical living arrangement, the demands and challenges they face and how they handle the tension between living differently and still being part of society. The study is based on seven in-depth interviews with people who either live or have lived in unusual ways. The participants have a desire to live closer to nature and with simpler facilities - simple lives. Methodologically, I have been inspired by ethnography, and have therefore visited the homes of the three participants who still live atypically. The analysis and discussion is based on theoretical frameworks from Anthony Giddens, Zygmunt Bauman and Hartmut Rosa on the individual in late modernity. The theorists agree that late modern society is based on an escalatory logic of acceleration and growth. Bauman describes this as a structural demand for consumption. Rosa introduces the concept of resonance; that it is not cumulative and that individuals are driven by a desire to experience resonance, and that late modernity has appropriated people's sense of what will bring resonance. These notions are useful because they describe realizations that participants make - for example, that they want to refrain from grotesque consumption or that they point out the role of media advertising in selling people an idea of happiness. Giddens' understanding of the reflexive individual in late modern society has contributed to an understanding of how people who live atypically reflect on their identity, values and choices; as normatively deviant or not. Individual life in late modernity operates within certain normative frameworks related to housing and lifestyle, and these norms become more apparent when someone tries to break them.

Forord

Det føles uvirkelig å sitte med en ferdig masteroppgave, og enda mer uvirkelig å være ferdig med en mastergrad. Jeg må starte med å takke veilederen min, Jakub Stachowski, som har sett en verdi i mine ideer, heiet på meg og oppmuntret meg til å velge prosjekt med hjertet. Takk for spennende diskusjoner, og for måten du har sett mitt prosjekt på og hvordan jeg jobber og tenker sosiologi.

Dette markerer ikke bare slutten på et halvt år med masteroppgaven i sosiologi, men også slutten på fem år på lektorstudiet i samfunnsfag. I løpet av disse årene har jeg virkelig falt for sosiologien, og jeg vil gjerne takke engasjerende forelesere og Institutt for sosiologi og statsvitenskap ved NTNU, for spennende og øyeåpnende fag, for fine og utfordrende år, og for at jeg har fått en arena der jeg kunne falle for sosiologien.

Ikke minst vil jeg takke mine studiekamerater gjennom disse årene på lektor i samfunnsfag. Så utrolig heldig jeg har vært som har fått lov å studere og leve livet med en så utrolig fin, gøy, smart, inkluderende, varm og raus gjeng. Dere er min evige Klassen. Takk for alle oppløftende ord, lange lunsjpauser, lange kvelder (det være seg på salen eller byen), spennende diskusjoner, alt samhold og all moroa. En spesiell takk til Thea, Maria og Frida for all latter og tårer jeg får lov å dele med dere. En takk må også gå til alle på lesesal 9401. Tenk å klare å lage et hyggelig miljø med utgangspunkt i en stille lesesal!

Til slutt vil jeg gi en takk til øvrige venner og familie som har sjekket inn, heiet på meg og vist engasjement for prosjektet mitt. Særlig takk for all støtte og forståelse i innspurten.

Som ferdig utdannet lektor i samfunnsfag, markerer denne oppgaven for meg verdien av å velge med hjertet. Jeg har fått lov til å dyrke mitt faglige engasjement i løpet av disse studieårene. Det avsluttes med en oppgave jeg faktisk aldri ble lei av, selv om det har vært noe av det mest krevende jeg har gjort, og jeg i perioder har synes det var mer enn tøft nok å stå i stress, overveldelse og tvil. Å ha med meg denne erfaringen, i tillegg min kjærlighet for faget, tror jeg blir en stor styrke i det eventuelle læreryrket.

Nå er jeg ferdig studert, ferdig i Trondheim og veldig klar for neste kapittel. En ville kanskje gjettest at det ble en litt kreativ boligtilværelse på meg, men nå venter et nytt storbyliv i denne omgang. Så får vi se hva jeg gjør med livet etter hvert!

Ane Skottun

Trondheim, juni 2023

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Aktualisering: Ideen om det gode, enkle liv	1
1.2 Litteraturgjennomgang.....	2
1.3 Forskningsspørsmål	4
2 Teori	6
2.1 Senmoderniteten, dens krav til individet og fremmedgjøringen.....	6
2.2 Resonans og senmodernitetens appropriering av resonans.....	7
2.3 Bolig, hjem og resonans.....	8
3 Metode	10
3.1 Valg av metode: Etnografisk inspirerte dybdeintervjuer	10
3.1.1 Om intervju og etnografi.....	10
3.2 Forskningsprosessen.....	11
3.2.1 Rekruttering og utvalg.....	11
3.2.2 Intervjuguiden og gjennomføringen av intervjuene.....	13
3.3 Analyseprosess og -strategi	15
3.4 Studiens kvalitet	16
3.4.1 Etiske betraktninger: Forskerrollen.....	16
3.4.2 Kvalitetskriterier	17
4 Analyse	19
4.1 Hvorfor bo atypisk?	19
4.1.1 Søken vekk fra stress, meningsløshet og konsum.....	19
4.1.2 Søken etter mening i et enklere liv i naturen	21
4.1.3 Alternativ løsning på likningen: Tid – økonomi – lønnsarbeid	22
4.2 Hva kreves, og hva er krevende ved å bo atypisk?.....	23
4.2.1 Ikke alt er enkelt ved det enkle liv	23
4.2.2 Ikke bli for ekstrem.....	24
4.2.3 En «riktig» barndom er ikke atypisk	25
4.3 Å finne en balansegang mellom det atypiske og det typiske	26
4.3.1 Jeg bare sover her, egentlig	26

4.3.2 Nintendo og utedo, og andre villedde kompromisser.....	27
4.3.3 Friheten i begrensningene.....	28
4.3.4 Om å finne stedet mellom enten og eller.....	29
5 Diskusjon	30
5.1 Refleksive forhold til konsum	30
5.2 Refleksiv resonanssøken, i teori og praksis	31
6 Avslutning	33
Referanser	34
Vedlegg 1: Vurdering av behandling av personopplysninger (Sikt)	36
Vedlegg 2: Informasjonsskriv	37
Vedlegg 3: Intervjuguide	40
Vedlegg 4: Innvilget søknad om masterstøtte.....	42

1 Innledning

1.1 Aktualisering: Ideen om det gode, enkle liv

Har du noen gang drømt om å bare flytte til skogs på ei hytte uten innlagt strøm og vann, og bare leve der, i pakt med naturen og unnsnippe byens og hverdagslivets tjas og mas? Hva med å skaffe deg en varebil, bygge den litt om, og bare reise rundt på fulltid, uten trivielle forpliktelser, med kun fantasien som setter grenser for hva neste eventyr skal bli? Kanskje har du lurt på hvordan det ville vært å bo ute i friluft, uten tak, gulv og vegger – slik menneskene en gang bodde i huler? Så har du kanskje ikke gjort virkelighet av disse tankene, men det er det noen som har. I denne masteroppgaven utforsker jeg folk sine motiver for å velge atypiske boformer og hvordan de tenker om å bo atypisk i dagens samfunn, sett i lys av sosiologiske teorier om individet i det senmoderne samfunnet. Jeg utforsker hvilke utfordringer de støter på, og hvilken kompleksitet det skaper når de tøyser noen normer knyttet til livsstil og hvordan vi bor.

Boligen er betydningsfull og viktig for nordmenn, som investerer mye tid og energi i den (Frønes & Brusdal, 2000). Den er en måte å realisere en livsstil og identitet på (Brun Norbye, 2020). Hvor og hvordan vi bor er med på å forme hverdagen vår; om man bor i en liten leilighet i en storby, en villa i et fornemt strøk, i blokk i en drabantby eller på et gårdsbruk utenfor allfarvei, vil livene se nokså ulike ut og bakgrunnen for at folk bor som de bor vil være ulik.

Per 2023 er det over 2,6 millioner boliger i Norge (Statistisk Sentralbyrå, 2023a) og de aller fleste, omtrent 97%, bor i enten enebolig, tomannsbolig, blokk, rekkehus eller tilsvarende (Statistisk Sentralbyrå, 2023b). De resterende 3% bor i såkalte «andre boligtyper» (Statistisk Sentralbyrå, 2023b). Denne studien tar for seg caser der folk bor på måter som vil falle innunder denne lille sistnevnte gruppen boligtyper. Jeg har ønsket å utforske det at noen velger å bo på atypiske måter, og som gjerne på en eller annen måte flytter vekk fra byen, eller det mer urbant typiske de flytter fra, og til en mer naturnær tilværelse, som også ofte innebærer færre moderne teknologiske løsninger i hjemmet og hverdagen – litt mer primitivt.

Begrepet «simple living», eller «enkelt liv», har etablert seg som betegnelsen på en bevegelse som har fått fotfeste i den vestlige verden, der folk har som mål å skape en livsstil med et redusert forbruk og en enklere livsførsel, som så skal gi bedre livskvalitet og mer fritid (Storrønningen, 2007). Bevegelsen beskrives gjerne som et slags middelklassens tause opprør mot forbrukskulturen og kapitalismens konsumerisme (Storrønningen, 2007). Folk velger ulike strategier for å realisere sitt «enkle liv» på. Essensen er at det handler om å gå i seg selv som individ og finne ut av hva som kan skrelles bort, det være seg overfladiske vennskap, jobbe mindre, færre klær og mindre skjermtid – eller hva som bør dyrkes fordi det er meningsfullt, som å lese mer for barna, brenne for jobben eller kjøpe lokale økologiske råvarer (Storrønningen, 2007). Kort sagt er ideen å forenkle livet sitt, skrelle bort det unødvendige og bevare det meningsfulle.

Drømmen og ideen om et autentisk, naturnært, enkelt og kanskje mer saktegående liv figurerer i både kultur, litteratur og populærkultur. Tenk for eksempel på den

symboltunge, særegne norske hyttekulturen om måtehold og nøkternhet, som har dype røtter i nordmenns selvforståelse (Ellen, 2014). Eller på Knut Hamsuns klassiker, *Markens Grøde*, eller Fridtjof Nansen som i sin bok *Friluftsliv* (1940 [1916]) hevdet at alt i samfunnet går raskere, at dette egentlig gjør menneskene vondt, og spør seg:

Hvor skal det enne? (...) nå er det hele samfunns-livet som er blitt slik at det med jernbane-fart må gå den gale veien. En større ånn må komme, som venner toget, og fører høyere opp, mot forenklingen, – hvis ikke – går menneskene til grunne. (Nansen, 1940 [1916], s. 88)

Ideen kommer også til uttrykk når norske bygdekommuner bruker budskap om «det gode liv på landet» for å appellere til idyllsøkende storbyboere (Grimsrud & Aure, 2013). Simen Tveitereid (2018) skriver i essay-boka *Et fritt liv* om sine erfaringer med å flytte til et enkelt småbruk for å få mer tid med familien, ute i naturen, praktisk arbeid og mindre tid på jobb og foran skjerm. Internett florerer av tips, triks og innblikk i idylliske, naturnære og bekymringsløse annerledes-liv – med selvdyrket eller kortreist mat, minimalisme, enkle hytter, hjem på hjul, og senket tempo i hverdagen. For eksempel i nettmagasinet «Harvest Magazine», som omtaler seg selv som «Det moderne menneskets overlevelsesguide», med artikler som «Utekontor», «Sånn lager du en kopp bjørkete» og «Appen som gir EKTE naturglede».

1.2 Litteraturgjennomgang

Hvordan kan vi så forstå disse tendensene vitenskapelig og sosiologisk? Det finnes et stort spenn av forskning og litteratur som tar for seg fenomener innenfor temaene bolig, boform, hjem, livsstil og flytting – på tvers av fagfelt som arkitektur, geografi og antropologi, i tillegg til sosiologien. For eksempel skreiv arkitektteoretikeren Christian Norberg-Schulz om hvordan moderne byer, byggeskikk og samfunn er fiksert på meningsløs kvantitet i stedet for meningsfull kvalitet, og at mennesket derfor fremmedgjøres i møte med meningsløse boliger og bygg: «The loss of dwelling and care is at the root of the restlessness of the youth» (Norberg-Schulz, 1988, s. 12). Huset har funksjon og verdi utover nytteverdien i å gi oss tak over hodet; det gir vår tilværelse mening. Et manglende blikk for menneskets behov og hvordan mennesker bor er grobunn for uro, kaos og omveltning (Norberg-Schulz, 1988; Sando, 2008).

For å få innsikt i levde hverdagsliv, har en rekke etnografisk forskningsarbeid blitt gjort med hjem som tema og felt (se for eksempel Ceci et al., 2020; Gurney, 1997). I en antropologisk studie av hjem og identitet utforsket Anne-Katrine Brun Nordbye (2020) budeier sin hjemfølelse på stølen, og fant blant annet at de på stølen opplevde frihet til å leve i naturen og følelse av selvrealisering.

Det finnes også en rekke sosiologisk litteratur som angår temaene for denne oppgaven om bolig, draging til det naturnære, forholdet mellom det urbane og det rurale og hvordan det moderne samfunnet og bysamfunnet preger individet. Georg Simmel regnes kanskje for å være den første teoretikeren om akselerasjon i samfunnet (Dodd & Wajcman, 2017). I essayet *Metropolis* (Simmel, 2006) – originalt utgitt i 1903 – diskuterte Simmel individets liv og mentale liv i byen og kontrasterer det med det mentale livet på landsbygda. Han utforsker byen og bygda som to ulike sosiale miljøer som gir ulike betingelser og utfordringer for individet, og utforsker hvordan disse forskjellene påvirker individets identitet, sosiale interaksjon og opplevelse av verden.

Byen har et hurtigere tempo enn landsbygda mer jevnflytende rytme og tempo og som internaliseres i individets mentale liv:

To the extent that the metropolis creates these psychological conditions – with every crossing of the street, with the tempo and multiplicity of economic, occupational and social life – it creates in the sensory foundations of mental life, (...) a deep contrast with the slower, more habitual, more smoothly flowing rhythm of the sensory-mental phase of small town rural existence (Simmel, 2006, s. 53)

Simmel (2006) beskriver hvordan mennesker i byen kan bli emosjonelt blasert av byens tempo, fordi det gir så mye stimuli at reaksjonene etterhvert stilner av utmattelse.

Mariann Villa (2005) studerte landsbygda som bosted i sin doktorgradsavhandling. Hun tar opp hvordan forventningene om et bedre liv på bygda, som en slags idyllisk ide, er en viktig faktor i prosessen om å velge å bo på bygda. Nærhet til naturopplevelser på bygda var en viktig faktor, og også at tilflytterne opplever bygdelivet som attraktivt i effekt av å være noe annet enn livet i byen, som at det var mindre stressende enn bylivet (Villa, 2005). Å ha tilgang til natur og turmuligheter i nærheten av der man bor er viktig for nordmenn, skriver også Harald Baldersheim (2014) i sin artikkel om hvilke kvaliteter ved bostedet nordmenn verdsetter.

Forskning på fenomenet livsstilsmigrasjon ser på mennesker fra den utviklede verden som flytter i søken etter en bedre og mer komfortabel og givende livsstil (Benson & O'Reilly, 2009). Christian Sørhaug (2022), for eksempel, skriver i sin antropologiske case-studie om livsstilsmigranter som migrerer vekk fra et stressende liv i europeiske byer til den norske landsbygda i søken etter rolige og idylliske bygdeliv. Michaela Benson og Karen O'Reilly (2009) skisserer noen ulike typologier for ulike typer livsstilsmigrasjon, som blant annet beskriver hvordan folk ønsker seg vekk fra byene og søker seg til en forestilling om den rurale idyllen, slik også Villa (2005) trakk frem. Selv om mange av trekkene livsstilsmigrasjonslitteraturen beskriver er elementer empirien i denne studien også kan dra kjensel på, innebærer livsstilsmigrasjon empirisk sett ofte for seg forflytning på tvers av landegrenser (se for eksempel Benson, 2007; Deschamps, 2006; Drake & Collard, 2008; Eimermann, 2015).

Noen har utforsket med et mer kritisk blikk hvorvidt ideene om den stressende byen og det enkle og gode liv på landet eksisterer. Statsviteren Harald Baldersheim (2014) mener for eksempel at ideen er passé. Per Morten Schiefloe problematiserer i artikkelen *Byen – ideal for det gode liv?* (2004) ideen om fremmedgjøring i det moderne storbyområdet, og hevder at «Hypotesen om fremmedgjøring er en urban myte» (Schiefloe, 2004, s. 5). Dette argumenterer han for empirisk, for eksempel gjennom levekårsundersøkelser og mener at «Normalt fungerende voksne mennesker i storbyer har både venner og familie» (Schiefloe, 2004, s. 5) og at ensomhet og isolasjon rammer veldig få og stort sett de eldre og de utenfor arbeidslivet. Mange vil nok være uenig i en slik slutning. For eksempel vil kanskje ikke antall venner og familie nødvendigvis kunne si noe om hvordan de relasjonene er, og hvordan vedkomne har det. Det kan være verdt å merke seg at artikkelen er nesten 20 år gammel. Likevel, Schiefloe (2004) konkluderer med at fordi moderne materielle verdier får større og større oppslutning så kommer det til å bli en stadig økende preferanse for urbane livsformer. Richard Florida (2012) sitt teoretiske konsept om den kreative klassen tar for seg urbane preferanser blant en gruppe i middelklassen som ønsker byer som byr på opplevelser og selvrealisering.

Fellestrekkene i denne litteraturen er at det finnes en draging vekk fra noe som er stressende eller lite givende og mot en ide om noe som vil oppleves som meningsfullt og selvrealiserende; enten det er ideen om et enkelt og godt ruralt liv eller annen form for selvrealiserende livsstil. Det er en etablert tverrfaglig enighet om at hjemmet vårt og boligen vår har en sosial betydning og er viktig å våre hverdagsliv og forståelsen av oss selv.

1.3 Forskningsspørsmål

Med dette som bakgrunn, ønsker jeg i denne oppgaven å utforske det moderne livet gjennom å studere atypiske boformer og livsstil. Studien tar utgangspunktet i en rekke caser der folk bor på atypiske måter som en del av spesifikke livsstilsvalg som innebærer å fraskrive seg en del av det man vanligvis vil finne i en bolig i dag, som innlagt vann og isolerte vegger. Oppgaven tar utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål:

Hvordan kan vi forstå det senmoderne livet gjennom å studere atypiske boformer og livsstil?

Jeg ønsker å få innblikk i hva som gjør at folk velger å bo atypisk, hvordan de har det der, hvilken eventuell normativ motstand og forventninger de møter og hvordan de imøtegår disse. For å belyse hovedspørsmålet har jeg formulert tre mer empirisk orienterte underspørsmål som følgende:

1. *Hva er motivasjonen og motivene bak valget av atypisk boform?*
2. *Hvilke krav, utfordringer og hvilken motstand møter folk som bor atypisk på?*
3. *Hvordan balanserer og håndterer folk denne kompleksiteten ved å bo og leve atypisk?*

Underspørsmålene har blitt tilspisset i dialog med empirien. Med «motivasjonen og motivene» ønsker jeg å vektlegge både motivasjon, forstått som hvordan de forklarer den mer generelle indre drivkraften og engasjementet som ligger bak valget av livsstil, og motiver, forstått som mer spesifikke ulike grunner, ønsker og behov som ligger bak beslutningen. Gjennom forskningsspørsmålet og underspørsmålene ønsker jeg å utforske atypiske boformer empirisk og hvordan dette kan forstås teoretisk i lys av sosiologiske teorier om individet i senmoderniteten.

Det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for å besvare forskningsspørsmålet er Anthony Giddens' (1991), Zygmunt Baumans (Bauman, 2000, 2007) og Hartmut Rosas (Rosa, 2015, 2019) forståelser av senmoderniteten og dens strukturelle krav til individet. De beskriver alle senmoderniteten som akselererende, i konstant endring og vekst, selv om de omtaler det med i varierende termer. Sentralt i deres teorier om selvet i senmoderniteten er at individualisme kjennetegner det senmoderne samfunnet, og det krever at individet selv tar valg og skaper sitt liv, sin identitetsfølelse og finne ut hvordan man ønsker at livet skal leves. Giddens (1991) hevder at i senmoderniteten er selvet er et refleksivt prosjekt, Bauman (Bauman, 2007) vektlegger konsum som en essensiell del av det individuelle identitetsprosjektet i senmoderniteten; konsumsamfunnet. Rosa (Rosa, 2019) foreslår det teoretiske konseptet resonans, en som en antitese til konseptet fremmedgjøring. Mens et fremmedgjort individ opplever verden som meningsløs og taus, vil et resonant individ føle seg berørt av omverden; at møter med mennesker, steder og objekter oppleves meningsfulle (Rosa, 2019). Men, individets iboende søken etter

resonans har blitt svartet av den akselererende logikken i senmoderniteten, for eksempel i form av at reklame for et produkt implisitt forteller oss at vi vil bli lykkelige bare vi kjøper produktet, og fungerer derfor som en drivkraft for strukturell reproduksjon.

Metodologisk har jeg latt meg inspirere av etnografien generelt og etnografisk dybdeintervju som metode spesielt, samtidig som jeg vil presisere at det er intervju som er prosjektets primære kilde til datagenereringen. Nokså tidlig i prosjektprosessen så jeg for meg at en etnografisk type metodisk tilnærming ville være spennende for mitt prosjekt. Å gjennomføre en faktisk etnografisk studie er dog langt mer omfattende enn det jeg har hatt mulighet til, ettersom det ville innebært et feltarbeid over en lengre periode. Mitt metodiske design har heller vært etnografisk inspirert, der jeg ønsket å besøke deltakerne hjemme hos dem. Jeg har gjennomført dybdeintervjuer av syv folk som enten bor eller har bodd atypisk. De tre som fremdeles bor atypisk har jeg besøkt hjemme i deres atypiske bolig.

Analysen er strukturert etter de tre empiriske underspørsmålene for oppgaven. I analysen og diskusjonen trekker jeg frem hvilke normer som kommer til syne knyttet til livsstil og hvordan vi bor. I grove trekk forteller deltakerne at de har søkt vekk fra et stressende eller meningsløst liv, eller vekk fra konsum-kultur, mot en mer meningsfull bo-tilværelse. Denne kjennetegnes ofte ved at de frastår fra en del teknologiske hjelpemidler, og bruker tid på praktiske oppgaver knyttet til boligen. Dette opplever de som meningsfullt å drive med, fordi det er tett på de basale behovene. Innholdet i hverdagen er ofte mer saktegående enn de beskriver det stressende livet som. Likevel er det noen praktiske utfordringer rundt det å velge slik. De møter også på skepsis, og er for eksempel opptatt av selv å ikke virke ekstrem. Ingen av deltakerne ønsker å fraskrive seg all tilhørighet til samfunnet eller noe teknologiske hjelpemidler, men de ønsker å finne en annerledes balansegang. De ønsker for eksempel ikke frastå fra lønnsarbeid, men å jobbe mindre for å ha tid til det som oppleves selvrealiserende. De opplever at det å ønske å jobbe mindre er et normbrudd i et samfunn som verdsetter det å brenne for jobben sin høyt. Det individuelle livet i det senmoderne samfunnet er underlagt visse normer og retningslinjer når det gjelder bolig og livsstil. Disse normative rammene blir mer tydelige når noen prøver å bryte med dem.

2 Teori

En rekke sosiologiske teorier tar for seg senmoderniteten og ønsker å forstå de sosiale, kulturelle og strukturelle endringene som har oppstått som en del av senmoderniteten, og hvordan disse endringene påvirker individet, samfunnet og sosiale relasjoner. I dette teorkapittelet gjør jeg rede for hvordan Anthony Giddens, Zygmunt Bauman og Hartmut Rosa forstår senmodernitetens struktur og individet i den, hvilke krav de beskriver at senmodernitetens stiller til individet, og hvordan kravene og logikken legitimeres. Giddens' (1994; 1991) teoretisering om refleksivitet og selvets refleksive prosjekt og Baumans (2007) forståelse av konsum, som grunnleggende strukturelt symptom ved individet i senmoderniteten, er sentrale. Rosas (2019) begrep *resonans* er også helt essensielt for å utforske forskningsspørsmålet og underspørsmålene i denne oppgaven, og spesielt hvordan han beskriver rollen resonans får i senmodernitetens eskalerende logikk.

Jeg ønsker med dette teoretiske rammeverket å utforske hvorvidt man kan forstå valget av atypisk boform, som et refleksivt identitetsprosjekt, hvilken rolle resonans spiller inn, og hvordan strukturelle krav og normativitet knyttet til bolig og livsstil i dagens Skandinavia kommer til uttrykk i deres hverdagsliv. Teorien vil være utgangspunkt for å diskutere balansegangen og gnisningene i det å være senmoderne, refleksive, resonanssøkende individer som gjør livsstilsvalg som potensielt strider med senmodernitetens konsum -og vekstlogikk. Det eksisterer litt ulik terminologi for hva man skal kalle samtiden; nymoderniteten, postmoderniteten, høymoderniteten, senmoderniteten og så videre, men jeg velger her å bruke sistnevnte.

2.1 Senmoderniteten, dens krav til individet og fremmedgjøringen

Senmodernitetsteoriene søker gjerne å analysere og forklare ulike aspekter ved senmoderniteten, som akselerasjon og individualisering. Selv om senmoderniteten og dens strukturelle krav til individet beskrives på litt ulike måter av Giddens, Bauman og Rosa, har teoriene noen likhetstrekk og kan snakke godt sammen. Logikken i senmoderniteten handler om at alt skal gå raskere, akselerere, og forbedres til enhver tid (Bauman, 2001; Giddens, 1991; Rosa, 2015). Et fundamentalt trekk ved senmoderniteten er individualisering; at menneskene har ansvar for å lage sin identitet og sitt, og må stå til ansvar for de påfølgende konsekvensene, selv når det er snakk om bakenforliggende strukturelle problemer (Bauman, 2001). «Å måtte *bli* det man *er*, er et særtrekk ved det moderne liv» (Bauman, 2001, s. 44), individet er således pålagt «obligatorisk selv-bestemmelse» (Bauman, 2001, s. 44). Individet er selv klar over at det har ansvar for å skape seg selv, hvorpå det senmoderne selvet blir det Giddens (1991) kaller et refleksivt prosjekt. Vi er bevisst vår oppgave om å «finne oss selv», men uten i tilsvarende grad å være bevisst at dette kommer fra et strukturelt krav – også derav vår ide om at vi står individuelt ansvarlig for våre identitets-prosjekter, hvorpå systemet reproducerer seg selv (Bauman, 2001; Beck et al., 1994; Giddens, 1991).

Konsum og materialisme er drivere i den individualiserte senmoderniteten, og en sentral del av måten individet skaper seg selv på er gjennom materielt konsum (Bauman, 2007).

Bauman kaller dette for konsumsamfunnet («society of consumers»), og at individene i konsumsamfunnet i første rekke er forbrukere (Bauman, 2007). Slik forplanter den strukturelle vekstlogikken seg i individets hverdagsliv, som preges av hele tiden å skulle effektiviseres og gå raskere, slik at vi får gjort mer og mer, og det tilsynelatende ikke blir noen grenser for hva vi kan oppnå, kombinert med følelsen av å stadig ha dårlig tid (Rosa, 2015, 2019). Vi ønsker oss stadig mer av verden tilgjengelig og innenfor rekkevidde; stadig flere valgmuligheter, som å reise på mer eksotiske steder, kunne kjøpe mat fra hele verden på matbutikken og å få tilgang til utømmelige mengder musikk og serier gjennom strømmetjenester (Rosa, 2017). Vi ønsker oss altså stadig mer av verden, raskere. Omfanget av valg og muligheter gjør at vi blir blasert, at det umettelige jaget etter *mer* gjør at man ikke opplever glede eller mening i det lengre, forteller Rosa (Rosa, 2015, 2019). Slik blir man fremmedgjort for verden; en følelse av meningsløshet og at verden på et vis blir stum (Rosa, 2015, 2019). Fremmedgjøring er et teoretisk grunnleggende for å forstå det Rosa (2019) så presenterer som fremmedgjøringens antitese: Resonans.

2.2 Resonans og senmodernitetens appropriering av resonans

«If acceleration is the problem, then resonance may well be the solution» (Rosa, 2019, s. 1), slik starter Rosa det første kapittelet i boka *Resonance*. Svaret på fremmedgjøringen er nemlig ikke deakselerasjon, å senke tempo (Rosa, 2019), slik man kanskje kunne redusert det til ut ifra beskrivelsene av problematikken ved akselerasjonen i samfunnet, slik han beskrev i boka *Social Acceleration* (Rosa, 2015). Der fremmedgjøring forstås som en tilstand hvor individet opplever verden som meningsløs og taus, og manglende følelse av tilhørighet, opplever individet i en resonant tilstand seg berørt av verden, at den på et vis gir respons og gjenklang; den resonerer, og at man har gjensidig påvirkning på mennesker, steder og objekter rundt seg (Rosa, 2019). Et eksempel på dette kan være opplevelsen av å høre på en låt man liker godt, som vekker noe i en. Å søke resonans har blitt et prinsipp eller en slags strategi for senmoderne individer (Rosa, 2019). De oppsøker ting som passer dem, som berører dem, som appellerer til dem, og de drømmer om å fordype seg i dem og slippe å bekymre seg for å øke sin andel av verden (Rosa, 2019). Men det er et viktig poeng, bemerker Rosa (2019), at resonans ikke er akkumulerbart. Det er nemlig ikke sånn at det å høre på den samme låta hundre ganger til vil gi hundre ganger så sterk opplevelse – snarere tvert imot vil kanskje det låta gir deg falme for deg; du fremmedgjøres fra den.

Slik fungerer dynamikken mellom det strukturelle kravet til individet om å skape seg selv og individets lyst etter å fylle livet med innhold som vekker resonans. Den strukturelle vekstlogikken approprierer denne lysten ved å dyrke et narrativ om at et konstant *mer av verden* vil gi resonans: «Resonance remains the promise of modernity, but alienation is its reality» (Rosa, 2019, s. 373). Resonans blir brukt som et slags lokkemiddel i senmodernitetens eskalerende logikk, og blir paradoksalt nok en drivkraft som fører til fremmedgjøring, fordi det at resonans ikke er akkumulerbart oversees, overkjøres og fordufter i det eskalerende konsumsamfunnet. Når søken etter resonans har blitt kolonisert av den senmoderne logikken om vekst, akkumulasjon og akselerasjon, har resonans og jakten på resonans blitt et paradoksalt tveegget sverd. Individet dras og manøvrerer i denne logikken som både handler om en jakt etter, og lovnad om, resonans, men innenfor tilsynelatende urokkelige rammeverk av eskalerende logikk (Rosa, 2019).

Det er altså nettopp jaget etter å øke sin andel av verden på som er drivstoffet i søken etter resonans, men resonans er som nevnt ikke kumulativt (Rosa, 2019): «the hope and desire for resonance is a critical motivational motor for striving to expand one's reach in the sense of maximizing one's resources» (Rosa, 2019, s. 370). Dette er den eskalerende modernitetens løfte. Den forteller oss at resonans kan kjøpes og akkumuleres, og søken etter resonans tar derfor form av en søken etter objekter og akkumulerbare og kontrollerbare ting. Har man bare de rette bøkene i bokhylla, kjøper neste de riktige klærne eller ferierer på det neste rette stedet, da opplever vi et resonant forhold til verden, forteller den eskalerende logikken oss (Rosa, 2015, 2017, 2019). På den måten tingliggjøres ideen om resonans, paradoksalt nok, som fører til en tilstand der vi oppfatter det som om «expanding our reach has become a pervasive form of seeking resonance.» (Rosa, 2019, s. 371). Vi ønsker resonans, det er drivkraften, men vi klarer ikke se bort ifra den eskalerende logikk. Slik kombineres modernitetens kulturelle lovnad om resonans med den strukturelle orienteringen mot eskalering.

Rosa (2019) hevder at fordi vi blir fremmedgjorte gjennom å ha mer tilgjengelig, søker mange til å redusere tilgjengeligheten til verden – altså å for eksempel konsumere mindre – som en måte å søke resonans på, fordi man har en slags erkjennelse av at det å øke ens rekkevidde i verden på gjør verden mer stum; fremmedgjort. Derfor er det ikke tilfeldig at det finnes en ide om at vi på et vis grunnleggende kommer fra en rural, ukomplisert tilværelse, og at å redusere sin andel av verden og gjøre motstand mot vekstlogikk og konsum, oppstår som en strategi for å komme i resonans med seg selv og naturen (Rosa, 2019). Man fjerner seg, for en tid, fra muligheter og tilgjengelighet, for å finne seg selv og harmoni med livet, for eksempel i ensomheten i et kloster, en fjellhytte eller i villmarken, forklarer Rosa (2019).

Likevel blir det unyansert å anta at hele verden nå er fremmedgjort, fordi resonans tingliggjøres og kommodifiseres, mener Rosa (2019). Det blir feil både på teoretisk plan, fordi det ville antatt at resonans er den primære relasjonen til verden mens fremmedgjøring er det vi lager. Og feil på grunnlag av levde liv, for det er ikke sånn at for eksempel en estetisk opplevelse, som en konsert, absolutt ikke kan generere resonans bare fordi konsert er en vare man kjøper. Det *kan* vekke resonans, men poenget er at det ikke er gitt (Rosa, 2019).

2.3 Bolig, hjem og resonans

Hjemmet er en stor del av hverdagslivet, og i moderne vestlig kultur er boligen gjenstand for individets refleksive skapelse av seg selv (Giddens, 1991). Boligen skal designes, forbedres og optimaliseres, og når vi bare får gjort det, vil vi endelig oppleve den som resonant, forsøker senmoderniteten å overbevise om (Rosa, 2019). På den måten kan boligen altså fungere og forstås som resonanssøkende prosjekt. Selve konseptet og ideen om hjem er sågar knyttet til opplevelsen av resonans, forklarer Rosa (2019). Følelsen av hjem kan være en følelse av resonans, og hjemme kan være et «resonant segment of the world» (Rosa, 2019, s. 359). Vi kan ha en slags fornemmelse av hjemlengsel, forklarer Rosa (2019), som er en slags parallell følelse til den moderne lengselen etter en resonant verden. Vår ide om hjem er derfor ideen om en resonant sfære, ofte basert på en romantisk lengsel og ide om fortiden og om fremtiden (Rosa, 2019). Konseptet hjem forstås altså ikke nødvendigvis som et fysisk sted for Rosa.

Også slik forstår Blunt og Dowling (2006) konseptet hjem, som noe som ikke nødvendigvis bare er materielt og stedbettinget, men også en følelsesladet ide. Med utgangspunkt i en samfunnsgeografisk fagbakgrunn, har de utforsket hjem som et teoretisk konseptet og måter å forstå følelse av tilhørighet eller fremmedgjøring i forbindelse med hjemmet (Blunt & Dowling, 2006). Steder som kan virke tilsynelatende lite hjemlig kan likevel oppleves som hjemlige, og motsatt. Hjem kan derfor ta ulike former, som ulike byggverk, konstruksjoner og steder. I følge Blunt og Dowling (2006) er hjemmet en konstruert forståelse vi lager; materielt, sosialt og emosjonelt: «Home is lived; what home means and how it is materially manifest are continually created and recreated through everyday practices.» (Blunt & Dowling, 2006, s. 23). Vi kan se noen tydelige paralleller til en sosiologisk, konstruktivistisk forståelse av hjem, og trekke linjer til slik Rosa (2019) beskriver sammenhengen mellom følelsen av hjem og resonans, eller eventuelt fremmedgjøring.

En klar teoretisk bunnlinje er at hjemmet er en viktig del av det individuelle levde hverdagslivet, og en del av individets refleksive forståelse av seg selv, og sitt forhold til verden. Selv om casene i oppgaven min på sett og vis er basert på at de rent materielle boligene er atypiske, er forståelsen av hjem som sosialt konstruert viktig i den empiriske analysen, fordi det vil kunne fortelle noe om hvordan deltakerne konstruerer sin hverdagspraksis og at boligen er en materiell del av dette. Den atypiske boligen og hjemmet, i den grad de opplever det som et hjem, og påfølgende livsstil kan dermed forstås som et uttrykk for deres måte å forholde seg til den senmoderne verden på. Jeg bruker dette i min studie til å utforske hva som gjør at folk velger å bo atypisk, hvordan det arter seg for dem å stå i å leve atypisk og hva disse kan være symptom på.

3 Metode

3.1 Valg av metode: Etnografisk inspirerte dybdeintervjuer

I denne studien har jeg hovedsakelig gjennomført dybdeintervjuer av syv voksne som har valgt å bo eller tidligere har bodd atypisk, ulike steder i Skandinavia. Jeg er også fascinert av etnografisk metodologi og har forsøkt å la meg inspirere til en etnografi-liknende forskningsprosess og -design, ved at jeg har dratt på besøk hjem til deltakerne, så langt det har latt seg gjøre. Ideelt sett skulle jeg gjerne vært på besøk hos deltakerne over en lengre periode, gjerne overnattet, og dermed fått ta del i deres hverdagsliv, som en mer autentisk etnograf. Dette ble ikke tilfellet, av flere grunner. For det første er det en tidkrevende prosess. For det andre, og kanskje mest utslagsgivende, så synes jeg det var mye å be om å skulle bruke mye av deltakernes tid. Jeg ba meg selv allerede på besøk hjem til dem, og opplevde bare det som en litt invaderende forespørsel, uten at deltakerne ga videre uttrykk for dette, vel å merke.

I en del tilfeller var det ikke aktuelt å dra på besøk, fordi de ikke lengre bodde atypisk. Da har vi heller gjennomført intervjuet digitalt. Dette gjaldt fire av syv deltakere. Ved å dra på besøk hjem der folk bor – til de tre deltakerne som bor atypisk nå – får også jeg som forsker, en følelse av omgivelsene og et lite innblikk i det levde livets kontekst. I intervjusettingen er ikke deltakerne bare i interaksjon med meg som intervjuer, men også med deres boform. Målet har vært en fenomenologisk tilnærming til empirien, altså å forstå deltakernes subjektive refleksjoner og perspektiver rundt det å bo atypisk basert på, og i kombinasjon med, konteksten av boligen deres (O'Reilly, 2012). Derfor så jeg det som formålstjenlig å se til etnografien og intervjuet i mine metodiske valg og forskningsdesign. Gjennom et slikt fenomenologisk perspektiv for mitt prosjekt, der intervjusettingen skjer i kontekst av fenomenet, har jeg også selv kunnet kjenne på kroppen hvordan det er å være i boligene.

3.1.1 Om intervju og etnografi

Intervju har blitt den klart ledende formen for datagenerering innen kvalitativ forskning (Tjora, 2012). Gjennom intervjuet kan den kvalitative forskeren studere deltakerens meninger, holdninger, erfaringer og refleksjoner. Altså utgjør deltakerens refleksjoner, subjektive syn og erfaringer grunnlag for datagenerering som igjen danner grunnlaget for analyse (Tjora, 2012).

Parallelt er det også kommet en del kritiske innvendinger mot den kvalitative forskningens hang til intervju som grunnlag for datagenerering (se for eksempel Atkinson, 2015; Atkinson & Silverman, 1997). Det er til en viss grad et epistemologisk spørsmål om hva man faktisk får kunnskap om gjennom intervjudata. Kritikere stiller seg spørrende til hvorvidt intervju kan fungere som kilde til kunnskap og forståelse, all den tid det er menneskenes subjektive oppfatninger man får tilgang til, og disse potensielt kan være preget av løgn, misforståelser eller manglende hukommelse (Roulston, 2010). Vi kan ikke få vite noe objektivt om sosial handling og hverdagsliv gjennom intervjuet, men vi kan få vite hva og hvordan folk forteller om det. Det er personlige narrativer intervjudeltakerne forteller, og datamaterialet må behandles som nettopp det (Atkinson & Silverman, 1997). Det hevdes, i kritikken av intervjuet, at det er en bred blindhet for

de sosiale betingelsene rundt intervjuet; omgivelsene den er satt i og det som blir sagt – at man feilaktig fortolker det intervjudeltakere sier som direkte representasjoner av den virkelige verden (Atkinson, 2015). En etnografisk tilnærming til forskningen kan derfor være fruktbar, hevder blant annet Paul Atkinson (2015) og O'Reilly (2012).

Etnografi er en tilnærming innen kvalitativ forskning som legger føringer for både datainnsamlingen og analysearbeidet (Atkinson, 2007, 2015; O'Reilly, 2012). Under datainnsamlingen er gjerne forskeren ute i og delaktig i feltet over en lengre periode; er til stede i det daglige livet, ser, lytter, deltar og stiller spørsmål (Atkinson, 2007). Forskningen er gjerne av en liten skala og retter seg mot hverdagslige settinger for å forstå individers handling og forklaring (O'Reilly, 2012). Etnografi er ikke én spesifikk måte å gjøre forskning på, men heller en slags måte å tenke rundt forskningen på; en metodologi (O'Reilly, 2012), der man ønsker å være til stede, *in situ*, for å forstå individenes erfaringer, forståelse, forklaring og kultur. Det er altså rom for flere praktiske metodiske valg og tilnærminger innenfor en etnografisk metodologi (O'Reilly, 2012). Hjemmet har vært både felt og empirisk tema for etnografiske studier (Blunt & Dowling, 2006), for eksempel i Craig Gurney (1997) sin studie av folk sin forståelse av hjem, hjemme hos arbeiderklasse-husstander – i kombinasjon med dybdeintervjuer.

I mitt feltarbeid fikk jeg et innblikk i hva etnografien kan gi meg som forsker. For eksempel var det en spesiell kroppslig opplevelse å være hos Kristian, i lavvoteltet hans, hvor feltsenga står skeivt på grunn av helling i bakken under. Inne i teltet var det ikke annet valg enn å sitte på feltsengekanten mens vi gjennomførte intervjuet, og ikke noe bord eller tilsvarende å legge fra seg diktafonen på. Det var både trangt og litt vått så jeg ikke fikk lagt fra meg så mye av tingene mine. Dessuten satt vi jo i denne lille hellinga. Det endte med at Kristian selv holdt i diktafonen, mens jeg holdt i intervjuguiden min; begge litt krokrygget for ikke å føle at man faller bakover. Eller å se utover den vindfulle stranda i solnedgang, der Morten går ut med kaffekoppen sin om morgenen for å se om det er egnet for surfing den dagen. Eller som da jeg var på besøk hos Hilde i den nomadiske teltkonstruksjonen hennes – hvor det var vesentlig mye større plass enn i Kristians lavvo – og jeg kjente den helt særegne atmosfæren, lufta og lyset når sola står på den kremhvite teltduken, som er laget av en spesiell blanding av ull og bomull. Jeg fikk låne tøfler og fikk være med å hente vann i brønnen, som så ble kokt til te med honning på den vedfyrte ovnen. Det var veldig spennende og givende å være i felt på denne måten, spesielt som uerfaren forsker. Selv om det etnografiske ved mitt prosjekt ikke er så omfattende som langvarig etnografisk feltarbeid, har det gitt meg en særegen forståelse av mitt datamateriale som jeg ikke hadde hatt dersom samtlige intervjuer var utenfor felt.

3.2 Forskningsprosessen

3.2.1 Rekruttering og utvalg

I utgangspunktet var jeg redd for at rekrutteringen skulle bli krevende. Jeg var usikker på hvor jeg skulle begynne, og så for meg at de som har tatt en form for valg om å bo atypisk også kanskje har valgt å være mindre tilgjengelig. Derfor var det over all forventning at det viste seg å være en del mulige deltakere da jeg gikk både mer og mindre systematisk til verks. Ved å snakke om prosjektet med venner, kolleger og bekjente, dukket det opp tips om direkte eller indirekte bekjentskaper med folk som bor

atypisk. Noen av deltakerne er rekruttert på denne måten. De andre deltakerne fant jeg gjennom mediaartikler de hadde stilt i. Det er nyttig å vite litt om det empiriske tema og deltakeren, slik jeg da kunne lese hvordan de tidligere har fortalt om sine liv, før man gjennomfører et etnografisk intervju (O'Reilly, 2012).

Det viser seg at flere gjerne har bodd på en atypisk måte i en periode, ett eller flere år. De hadde gjerne hatt det som et personlig prosjekt for en avgrenset tidsperiode. Derfor ble utvalgskriteriene revidert underveis og utvalget mitt ble til en sammensetning av folk som før har bodd og folk som nå bor atypisk, selv om jeg i utgangspunktet kun hadde tenkt sistnevnte. På den ene siden var dette en ulempe, fordi jeg som sagt hadde sett for meg å dra på besøk til samtlige, for å virkeliggjøre min etnografisk inspirerte ambisjon. På den annen side var det nok uansett ikke gjennomførbart å skulle besøke syv mennesker på potensielt avsidesliggende steder. Å inkludere deltakere som ikke lengre bor atypisk gjorde dessuten utvalget mitt rikere, ettersom det kanskje ville by på andre typer refleksjoner enn hos folk *mens* de bor atypisk, og jeg derfor så for meg at det kunne bli en interessant vending for innholdet i datamaterialet. Deltakerne ble tilsendt informasjonsskrivet (vedlegg 2) og det ble presisert at deltakelsen er frivillig, at de når som helst kan trekke seg og at det er helt anonymt.

Utvalget består altså av folk som enten har tidligere stilt opp i medieartikler, eller som til en viss grad er delaktig i samfunnet som sådan, fordi de har et nettverk utenfor livsstilen – altså mine bekjente, eller bekjente av bekjente. Det gjør at de nok ikke lever like avkoblet og isolert som jeg kanskje opprinnelig hadde sett for meg. De måtte leve mer isolert fra samfunnet er jo også nødvendigvis ekstremt mye mer krevende å få tak i, i effekt av at de har nettopp isolert seg. Samtidig synes jeg det å få tak i det utvalget jeg fikk ble spennende i form av at de har én fot «innafor» og én fot «utafor» - og seg imellom i nokså ulik grad. Hvordan de manøvrerer i det er kanskje enda mer spennende å se i konteksten av teorier om senmoderniteten, og slik ble også det empiriske utvalget med på å forme min oppgaves teoretiske retning. Utvalgskriteriene ble altså formet noe etter hva jeg hadde tilgang til, men i tråd med min grunnleggende formening om fenomenet jeg var interessert i. De ble som følger:

- Bor eller har bodd på en atypisk måte.
- Ikke hus eller leilighet.
- Boformen er ikke av en kollektiv art. Ikke bofellesskap.
- Bor tett på naturen eller tett på «ute».

Rekrutteringen resulterte i et utvalg på syv deltakere, og datamaterialet består av transkriberte intervju av disse, samt noen feltnotater. Alle deltakerne er anonymisert og gitt pseudonymer. Som en personlig hommage til mennesker som har vært en nær del av min egen bosituasjon og i mine år som sosiologistudent, har deltakerne fått pseudonymer etter folk jeg har bodd i kollektiv med i løpet av studieårene. Deltakerne er rekruttert fra flere skandinaviske land og på tvers av dialekter. Alt er oversatt til norsk bokmål i transkriberingen, av hensyn til anonymitet. I løpet av intervjuene ble ofte stedsnavn eller andre geografisk avslørende ord nevnt. I disse tilfellene er enten stedsnavnet byttet ut, eller fjernet. Alder og andre biografiske detaljer og identitetsmarkører uten analytisk betydning er også gjort vagere.

Tabell 1. Oversikt over deltakerne

Pseudonym	Rikke	Johanne	Andrea	Selma	Kristian	Morten	Hilde
Alder	20-årene	40-årene	20-årene	30-årene	20-årene	20-årene	40-årene
Boform	Minihus på hjul	Lavvo og hytte	Hule	Hytte	Lavvotelt	Husvogn	Jurt: Nomadisk teltkonstruksjon
Bor/har bodd	Har bodd	Har bodd	Har bodd	Har bodd	Bor	Bor	Bor

3.2.2 Intervjuguiden og gjennomføringen av intervjuene

I intervjuet åpner jeg som forsker for at deltakerne kan reflektere og forklare sine valg, sitt syn på seg selv og sine verdier. Ikke bare i det de sier, men også i det de *ikke* sier ligger det interessante momenter, som igjen blir til mat som kan fordøyes i analyseprosessen. Hvis man ønsker å lære om følelser, tanker og meninger; og så kunne fortelle rike, autentiske historier som respekterer kompleksiteten i den sosiale verden, bør spørsmålene i det etnografiske dybdeintervjuet være nokså ustrukturert og uformelt, med åpne spørsmål basert på det som dukker opp underveis i situasjonen, skriver O'Reilly (2012). Det er viktig at man som intervjuer har et refleksivt forhold til rollen sin, hvordan man fremtrer og påvirker situasjonen – for eksempel gjennom måten spørsmålene stilles på (O'Reilly, 2012). Man skal ikke være påtatt og late som, men tilpasse seg og være varm med intervjudeltakeren, mener O'Reilly (2012). Derfor er det vanskelig å lage en veldig strukturert intervjuguide for etnografiske intervjuer (O'Reilly, 2012). Det bør heller være en fleksibel guide, basert på god forberedelse, som skal hjelpe flyten og driven i intervjuet. Jeg ønsket å få innblikk i hva deltakerne *tenker* om boformen sin og livet sitt der, gjennom hvordan de *beskriver* det. Derfor var det essensielt at intervjuguiden min (vedlegg 3) var fleksibel og et rammeverk jeg kjente godt og kunne lene meg på.

Både fordi jeg gikk inn i datainnsamlingen relativt åpen, og fordi det var naturlig å stille nokså åpne spørsmål rundt en del av det jeg visste jeg lurte på, var det naturlig å gjøre intervjuene semistrukturert. Da etterstreber man en grad av fleksibilitet, samtidig som man bevarer en form for struktur (Bailey, 2007). Med et semistrukturert utgangspunkt er det lettere å få en mer naturlig flyt, der intervjuguiden er et utgangspunkt og ikke en oppskrift som må følges i en spesifikk rekkefølge (Bailey, 2007). Med en intervjuguide som var fleksibel, men også hadde en struktur jeg kunne ta utgangspunkt i, ble det enklere for meg å skape flyt i samtalen ut ifra deltakernes svar, og samtidig dekke over hovedessensen ved spørsmålene i guiden.

I intervjuguiden hadde jeg derfor med noen nokså åpne spørsmål som «*Hvordan er det å bo her, er det som du så for deg?*» «*Hva er det beste med det?*» «*Hva er det mest krevende?*» «*Hva betyr det for deg å bo som dette?*» «*Hvordan ser en ideell fremtid ut for deg, for din egen del og for verden sin del?*» Disse typen spørsmål var fruktbare i noen tilfeller og i noen ikke. På spørsmålet om hva det betyr for dem å bo som de gjør, eller i noen tilfeller har gjort, innledet jeg med at det var et åpent spørsmål, fri til tolkning. Noen hadde klare svar og ble tydelig truffet av spørsmålet, for eksempel sa fler at det betyr frihet og én deltaker svarte at hun nesten ikke klarer svare uten å bli rørt. En annen deltaker ble mindre truffet av spørsmålet og svarte at det ikke betyr noe spesielt for ham. Likevel opplever jeg at andre, mer konkrete, spørsmål kunne fange opp

svar på slike veldig åpne. I det å snakke om hva som har vært krevende, uventet eller overraskende positivt, reflekterte også flere rundt hva som eventuelt gjorde det verdt slitet, eller hva deres forventninger var på forhånd.

Spørsmålet som kanskje ble det mest utfordrende var det om hvordan deltakeren opplevde «sammenkoblingen» med det moderne og samfunnet: «*Hvordan opplever du sammenkoblingen med sivilisasjonen/ samfunnet/ det urbane/ det du flyttet fra?*» Det var nok innenfor dette min nysgjerrighet og interesse var sterkest, og kanskje derfor ble spørsmålet enten ledende eller vanskelig å forstå. Bak den kronglete formuleringen lå et ønske om å få tilgang til hvordan deltakerne opplevde det å flytte vekk fra noe; det moderne, det forventede. I oppfølgingsspørsmålene brukte jeg ofte ordet «knyttet» i tillegg til «sammenkobling», men spørsmålet i sin helhet ble egentlig besvart bedre gjennom utfyllende svar på andre spørsmål og i dialogen rundt dem.

En av deltakerne sa på et tidspunkt at hun ikke ble truffet av spørsmålet, at det ikke ga helt mening for henne. I øyeblikket ble jeg litt forfjamsset, men i ettertid ser jeg det som positivt at hun følte det var rom for å si seg uenig eller kritisk til spørsmålet. O'Reilly (2012) sier hun pleier å spørre seg selv etter et intervju om hun tror det var mulig for deltakeren å si seg uenig i noe eller skyte inn med noe i intervjuet, om det var rom for at de kunne endre mening underveis.

For at det skal fungere å ikke strukturere intervjuet helt, er det sentralt at forskeren er teoretisk informert, slik at man vil oppdage nyttige spørsmål underveis (O'Reilly, 2012). Prosjektet mitt oppstod delvis fra en interesse for teorier om senmoderniteten. Jeg har hatt med dette i utformingen av prosjektet i sin helhet, også dermed i utformingen av intervjuguiden og i gjennomføringene av selve intervjuene. Likevel har jeg ikke vært låst til helt spesifikke teoretiske begreper, og har hatt et bevisst forhold til ikke å ukritisk dyrke min teoretiske interesse i møte med empirien, men forsøkt å være åpen for teoretisk uventede funn. I planleggingen av feltarbeidet og utformingen av intervjuguiden opplevde jeg meg selv som nokså åpen for hva jeg kom til å finne, samtidig som jeg hadde noen forventninger om hva deltakerne kom til å mene noe om. For eksempel så jeg for meg at de kom til å ha en tydelig idé om hvordan de landet på det valget de gjorde om å flytte til noe uvanlig, slik Giddens beskriver at «agents are normally able, if asked, to provide discursive interpretations of the nature of, and the reason for, the behaviour in which they engage» (Giddens, 1991, s. 35). Kanskje spesielt forventet jeg at de skulle fortelle om noen bakenforliggende verdier eller personlige drømmer knyttet til en boform og et liv lengre «unna» samfunnet.

Det at jeg hadde noen forventninger i forkant kan på den ene siden argumenteres for at kan ha vært førende for datamaterialet jeg fikk. På den annen side opplevde jeg at det at jeg nettopp hadde noen forventninger og en formening om min nysgjerrighet var det som gjorde at det semistrukturerte intervjuet som format faktisk fungerte. Det gjorde at oppfølgingsspørsmål kom mer naturlig og intervjuet ble ulikt fra gang til gang, fordi vi kunne flyte mer organisk mellom spørsmålene. Eksempelvis var tid og frihet temaer jeg hadde tenkt på forhånd ville dukke opp, men ikke noe jeg ønsket å stille eksplisitte spørsmål om, fordi det ville legge for store føringer til at det kunne ansees som funn. Når noen av deltakerne selv nevnte tid eller frihet, kunne jeg da heller stille mer åpne oppfølgingsspørsmål om hva de mener når de snakker om frihet eller hvilken rolle tid hadde for dem før de flyttet. Et tema som kom opp som jeg ikke hadde tenkt så mye over var økonomi og lønnsarbeid. Selv om det ikke var noe jeg hadde forutsett, eller

kanskje nettopp fordi jeg ikke hadde forutsett det, var dette interessante spor som jeg gjerne stilte fler spørsmål rundt.

3.3 Analyseprosess og -strategi

Analyseprosessen er ikke bare noe som skjer i transkribering- og kodelaget, men noe som foregår gjennom hele forskningsprosessen. O'Reilly (2012) beskriver dette som at analysen er sekvensiell, gjentakende prosess, som pågår gjennom alle steg, ikke stegvis og med start først etter datainnsamling. Det er noe uenighet i litteraturen om hvorvidt kodingen er analysen per se, men Carol Bailey (2007) argumenterer for at koding er analyse, i alle fall en direkte del av den. Analyseprosessen er altså hele prosessen, ikke bare systematisk fortolkningen av kategoriene.

Blant andre, foreslår Atkinson (2015) en abduktiv vitenskapsteoretisk tilnærming i etnografisk analysearbeid, der man opprettholder et syklisk forhold mellom teoretiske ideer og møtet med empirisk datamateriale. Han foreslår en abduktiv logikk i datainnsamlingsprosessen, etnografisk abduksjon, der man har en tentativ identifisering av en analytisk ide, som man har med seg videre i det etnografiske arbeidet. Man spør seg selv «what might this be the case of?» (Atkinson, 2015, s. 56). Dette erfarte jeg ble en naturlig måte å jobbe på for meg, og feltnotatene mine er krydret med diverse analytiske ideer og anekdoter. Således foregår analysearbeidet fra møtet med empirien, gjennom bearbeidingen av datamaterialet i en slags kreativ og spekulativ prosess (Tavory & Timmermans, 2014). Hensikten er å forsøke å kombinere empirisk forskning, teoretisk innsikt og kreative resonneringer for å komme fram til nye teoretiske perspektiver og bidra til en dypere forståelse av de sosiale fenomenene man studerer (Tavory & Timmermans, 2014). Selv om jeg tenkte tidlig i prosjektarbeidet at det ville være nyttig med en vitenskapsteoretisk tilnærming som åpnet for dialog mellom teori og empiri, slik abduksjonen gjør, innså jeg først underveis hvor reell nytten av dette er.

Analyseprosessen har vært krevende, mye fordi jeg aldri har jobbet med en sånn mengde datamateriale før. Det har vært omfattende å jobbe med omfanget, selv om jeg har hatt noen formeningar og ideer om grove tematiske trekk underveis. Som tidligere nevnt hadde jeg en interesse for teorier og teoretiske begrep om individet i det senmoderne samfunnet i bunn. Likevel er analysen også datadrevet i den forstand at selve prosjektet i seg selv har handlet om en nokså åpen tilnærming til det empiriske feltet. Det har ikke vært klare teoretiske fenomen og begrep jeg ubetinget har vært ute etter å belyse, men mer at en interesse for det teoretiske feltet har vært inngangen til interessen for det empiriske feltet. Samtidig er det også noe eget ved det å trekke seg vekk som jeg alltid har synes var fascinerende, og på sett og vis ønsker jeg ikke helt å skille interessen for teoriene om individet i moderniteten og interessen for konseptet å velge annerledes og avvikende fra samtiden.

Etter transkribering av intervjuene skreiv jeg inn feltnotatene og satt i gang med koding av datamaterialet. Underveis i dette dukket det opp ideer til analytiske poeng og diskusjonspoeng, og ideer til innsnevring av teori. I arbeidet med det kodede datamaterialet, der jeg forsøkte å stadig revidere og skissere noen gjennomgående temaer, var det veldig naturlig å veksle mellom arbeid med datamaterialet og lesing av teori. Det ga oppfriskning og næring til analysearbeidet for meg. Det er også visse elementer i datamaterialet mitt som ikke er håndfaste, som mine etnografiske felt-

erfaringer med lukt, lyd, hvordan jeg følte det, og så videre, som også er mat til analyseprosessen (O'Reilly, 2012).

Den kvalitative analyseprosessen handler om å lete i datamaterialet etter svar på spørsmål (Johannesen et al., 2018). Det er en dynamisk prosess, men likevel med en viss struktur og ikke vilkårlig (Johannesen et al., 2018). Analysemetodisk har oppgaven vært inspirert av tematisk analyse, der jeg forsøker å se etter temaer, data med fellestrekk som kan samles i en kategori, i datamaterialet som kan bidra til å svare på forskningsspørsmålene (Johannesen et al., 2018). Bailey (2007) poengterer at temaer ikke er noe som i seg selv simpelthen *oppstår*, men noe forskeren *lager* ut ifra datamaterialet. Jeg presiserer her *inspirert* fordi jeg ikke har fulgt kriteriene for tematisk analyse slavisk.

Bailey (2007) mener at man i kodingsprosessen i en tematisk analyse bør ta for seg én og én transkripsjon, kode den og så se over det hele kodede materialet på nytt for å se etter noen gjennomgående tema, før man så tar for seg neste transkripsjon og dermed ser etter liknende tema i kodene som oppstår der (s. 155). Likevel trekker hun frem en mulig utfordring ved dette. Man skal passe seg i en slik systematisk prosess for ikke å etter hvert kode på en måte som kun er ute etter å oppfylle temaene. Hensikten er at man skal ha med seg det man ser i kodingsprosessen videre i kodingen. Jeg har ikke gjort det helt slik, nettopp fordi jeg opplevde at det ville begrense kodingen og prege den i for stor grad. Jeg hadde med meg ideene til tema og analytiske poeng, som jeg også hadde notert, men uten at de var skrevet ut. Jeg opplevde dette som en mer organisk prosess, som gjorde at temaene ble formet og spisset underveis i kodingsprosessen, som jo er slik Bailey (2007) beskriver hensikten med kodingen og kategoriseringen, bare at jeg følte det ble en bedre prosess ved å ikke artikulere kategoriene like tydelig underveis.

3.4 Studiens kvalitet

Studien har fulgt de juridiske føringene fra Sikt, med hensyn til behandling av personopplysninger og personvern. Innvilget prosjektsøknad og meldeskjema Sikt er vedlagt oppgaven (vedlegg 1). For å si noe om forskningens kvalitet, utover det juridiske, diskuterer jeg her etiske refleksjoner knyttet til forskerrollen, studiens pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet.

3.4.1 Etske betraktninger: Forskerrollen

En viktig etisk betraktning er refleksjon rundt min rolle som forsker. Den kvalitative forskeren er ikke nøytral, og det man har med seg av forståelser, bakgrunnskunnskap og verdier vil prege hva man legger merke til som interessant, griper fatt i og hvordan det fortolkes i forskningsprosessen (Bailey, 2007). Derfor er det viktig å ha en refleksiv forståelse av min rolle som forsker, for å kunne belyse hvordan det kan være med å påvirke studien (Bailey, 2007). Ved et par anledninger spurte noen av deltakerne om jeg selv kunne tenke meg å bo på en annerledes måte – for så vidt et betimelig spørsmål. Inngangen min til tema for prosjektet er litt delt. På den ene siden kommer det fra en interesse for det teoretiske som har med moderniteten, akselerasjon og individet sitt møte med moderniteten, der særlig Hartmut Rosas sosiologiske prosjekt har gjennom master-ernene fascinert meg. Empirien var noe jeg fikk en fornemmelse av at kunne

kobles sammen med min teoretiske interesse. Samtidig var det på den annen side ikke vilkårlig at det empiriske feltet ble akkurat det det ble. Den romantiske ideen om å flytte vekk fra noe i nåtiden og til noe helt annet og enklere, er kanskje noe mange kan kjenne seg igjen i, også jeg. Det interessante ble å oppsøke folk som har satt noe slikt til liv, og å undersøke hvor ideen kom fra for dem. Mine egne tanker om et slik valg har kanskje preget studien, spesielt i det at jeg muligens lettere kan forstå de deltakerne som jeg opplevde som likere meg selv. Til deltakerne svarte jeg for øvrig på politiker-aktig vis noe sånt som at jeg synes det er veldig interessant å høre hvordan de har gjort det.

3.4.2 Kvalitetskriterier

Pålitelighet handler om at man er konsekvent i forskningen (Bailey, 2007). I kvalitativ kontekst handler det ikke om at studien skal være helt replikerbar – det ligger i det kvalitatives natur at ikke en annen forsker vil få nøyaktig samme resultater (Bailey, 2007). Det handler heller om at forskeren gjør rede for sin subjektivitet, tilknytning til tema og til feltet, for nettopp å avdekke mulige faktorer som kan spille inn på resultatet. For min del har jeg ingen veldig direkte tilknytning til feltet i praksis, men jeg har en klar personlig nysgjerrighet og interesse for både natur, klima og det å redusere forbruk – ting som også deltakerne er opptatt av. Mange av deltakerne er også svært samfunnsmessig reflekterte, og har en slags samfunnsengasjert teft når de snakker. Under intervjuene hendte det jeg kjente på lysten til å la meg rive med av deltakernes spennende samfunnsmessige betraktninger; noen av dem diskuterte og reflekterte nærmest som i en sosiologisk kollokviegruppe. Jeg var bevisst på at dette kunne skje på forhånd og prøvde å føre samtalen så lite verdiladet som mulig, for ikke å påvirke datamaterialet. De etiske betraktningene rundt forskerrollen i delkapittelet over faller også innunder studiens pålitelighet i form av min refleksive forståelse av meg selv om min rolle som forsker.

Gyldighet handler om man i forskningen har gjort valg som gjør at man faktisk forsker på det fenomenet man sier man skal forske på (Bailey, 2007). Det handler da i stor grad om at de metodiske valgene og analysen er passende til det man ønsker å forske på, som så sier noe om hvor troverdigheten, autentisiteten og hvor rimelige resultatene er. Dersom de metodiske valgene er nyttige for å studere fenomenet, vil man som leser i større grad kunne stole på resultatene (Bailey, 2007). Gjennom metodekapittelet har jeg gjort rede for hvilke metodiske valg som ble gjort og hvorfor, som at jeg så det nyttig å implementere et etnografisk preg på intervjuene. Ved å dra hjem til der folk bor atypisk, mener jeg at studien vil kunne si enda mer om hvordan det er å bo der. På mange måter har kvalitativ metodologi en slags automatisk intern gyldighet, siden det går mer i den kontekstuelle dybden av empirien enn kvantitativ forskning gjør. Likevel er det noen paradigmatisk forskjeller som gir gyldighet som kvalitetsparameter litt ulike roller (Bailey, 2007). Om man forsker på det man sier man skal forske på, og klarer å formidle det faktiske fenomenet, vil bety noe annet i et post-positivistisk ontologisk perspektiv – der man antar at det finnes en virkelighet og at man med de rette metodene kan gripe fatt i denne virkeligheten, enn i et mer konstruktivistisk perspektiv – der man ikke hevder at det finnes en stabil virkelighet, men at den sosiale virkeligheten konstrueres (Bailey, 2007). Problemstillingen i dette prosjektet er fundamentert på en mer konstruktivistisk ontologi, ettersom jeg ønsker å forstå hvordan folk forstår sine livsstilsvalg og hvordan de reflekterer rundt andres oppfatning om dem.

Når vi snakker om generaliserbarhet i kvalitativ forskning er det ikke helt overførbart fra sånn man rent intuitivt tenker; at noe er generaliserbart til populasjonsnivå. Kvalitativ feltforskning aksepterer sin iboende begrensning vedrørende det å kunne si noe generelt om befolkningen eller en hel gruppe, men ønsker at forskningen på en eller annen måte likevel skal kunne gi en forståelse for noe utover de spesifikke settingene; ha en generell relevans (Bailey, 2007). Derfor snakker mange heller om overførbart i kvalitativ forskning. Etnografisk forskning er ikke generaliserbart i den forstand at det er overførbart til populasjonen, men det kan være representativt i den forstand at det vi lærer av det kan gi mening i andre situasjoner (O'Reilly, 2012). Prosjektet mitt handler om å utforske uvanlige boformer som fenomen og belyse ulike erfaringer og meninger, fremtredende i oppgavens tre underspørsmål, og dermed la leseren få bedømme hvor overførbare funnene er til andre aktuelle kontekster utenfor studien; en naturalistisk generaliserbarhet (Bailey, 2007). Studien diskuterer også de teoretiske implikasjonene dette kan ha, som vil kunne gi en også analytisk generaliserbarhet (Bailey, 2007).

4 Analyse

Analysen presenterer de tematiske analyserte empiriske funnene, og er strukturert etter de tre underspørsmålene for oppgaven:

1. *Hva er motivasjonen og motivene bak valget av atypisk boform?*
2. *Hvilke krav, utfordringer og hvilken motstand møter folk som bor atypisk på?*
3. *Hvordan balanserer og håndterer folk denne kompleksiteten ved å bo og leve atypisk?*

I første del går jeg gjennom det som er gjennomgående trekk ved hva de forklarer som grunner til at de har ønsket å bo atypisk og hvordan de synes det er. Neste tema er hvilke utfordringer de opplever å ha møtt på, i form av konkrete reaksjoner fra andre, tenkte normative forventninger fra andre. Til slutt i analysen tar jeg for meg hvordan de på noen måter er nødt til å henge med på noen aspekter ved det å delta i samfunnet, både villet – hvordan de ønsker å balansere det – og mer ufrivillig – hvordan de ikke har noe valg.

4.1 Hvorfor bo atypisk?

Gjennomgående forteller deltakerne om boligen sin som tett knyttet til deres oppfatning av egen hverdag, livsstil, og noen aktive valg knyttet til den. Gjennom intervjuene er vi innom en rekke tema, mange som handler om deres syn på livet og hverdagslivet. De opplever at de har tatt et aktivt valg av en livsstil, der valget av boform er essensielt. Boformen kan være et mål i seg selv, som at det er en bærekraftig levemåte eller at de praktiske arbeidsoppgavene som følger med boformen, som man ellers ville løst med moderne hjelpemidler, oppleves som eksistensielt meningsfulle. Boformen fungerer også som et middel som muliggjør en livsførsel nær naturen, mulighet til å drive med en hobby, og middel som frigjør tid til disse, fordi det gjerne er en rimelig måte å bo på som gjør at mindre tid av hverdagen er nødvendig å bruke på lønnsarbeid. Det er vanskelig å skille bolig som mål og middel helt dikotomisk – realisering av verdi om bærekraftig livsførsel kan for eksempel argumenteres for å være noe som boformen er et middel i. Jeg ser det heller som en slags skala der det handler om hvor sentrale og unike kvalitetene ved boformen er for det deltakerne synes er viktig.

4.1.1 Søken vekk fra stress, meningsløshet og konsum

Flere tegner opp veien fra livet før som en reise fra en stressende og hektisk tilværelse og til en tilværelse der aktivitetene er mer saktegående. Livet før kunne bære preg av tomhet og meningsløshet, mens de nå bor og lever på en måte som gir de en følelse av mening. For eksempel forteller Hilde at hun følte seg utilpass, passiv og faktisk deprimeret i tilværelsen da hun bodde i en leilighet i en storby. Hun følte seg også svekket rent fysisk, og at alt hun gjorde opplevdes halvhjertet. Trafikkstøyen var slitsom. Det var vanskelig for henne å gjøre ting hun ønsket å gjøre i hverdagen. Bare det å gå i butikken og stå i kø, beskriver Hilde som helt uoverkommelig i perioder.

Det var et sånt veldig stillestående, stillestående liv, hvor den praktiske hverdagen var vanskelig og uoverkommelig. (Hilde)

Johanne reflekterer også over at det er mye stress i samfunnet og hvordan det også kom til uttrykk i hennes eget liv tidligere, og hvordan meningsløsheten ble en dyttefaktor i retning av å flytte ut i en lavvo:

Vi har jo konstruert noe, et samfunn som, det tærer jo på, det er så mye stress (...) jeg tror jeg var veldig stressa, jeg var vel veldig stressa på den tida. Jobba med ledelsesoppgaver og hadde gått rett fra ferdig utdanna til liksom ledelse. Så jeg tror det stresset bare satt litt sånn tett på kroppen. (...) Jeg var ferdig utdannet, hadde hus, hadde bil, hadde alle de der ytre rammene på en måte som man blir fortalt litt at sånn det er det livet skal være på en måte. (...) Jeg husker det liksom, hva er meninga på en måte. (...) fant liksom ikke helt verdien av det. Og så begynte jeg å leke litt med tanken på å flytte bare ut i skogen i en lavvo og så følge årstidene tett. (Johanne)

Det å ta aktivt avstand fra konsum er viktig for mange. Det er et fellestrekk for boligene at de er nokså små i omfang, og ofte krever at man har få ting. For deltakerne er det befriende å avstå fra den graden av konsum som de anser som mer typisk, og noen problematiserer også rollen reklame har og ideen om at ting skal få folk til å føle seg bra.

Men problemet er at jeg tror folk har et tomrom inni seg. Jeg tror det er mange mennesker som har denne følelsen av meningsløshet som en grunnleggende følelse. Og så prøver man å fylle det hullet på alle mulige måter, og så har vi ... Ja! Forby reklame! (...) fordi de skaper kunstige behov og skaper fortellinger om hvordan man blir lykkelig. (...) De kjenner bare til de veiene til hverdagslykke som de kjøper seg til. Derfor tror jeg at vi må læres opp til å være lykkelige på andre, mer dypt forankrede måter (Hilde)

Også Andrea tar opp denne normative forventningen om konsum, og hvordan hun har et ønske om å frastå fra den så langt det lar seg gjøre. Det å ha få ting, var et viktig element for henne da hun bodde et år i ei hule, og hun presiserer noe av det hun sitter igjen med av lærdom handler om å føle at hun kan leve godt med få ting.

Jeg tror at man er jo veldig opplært, eller samfunnet på en måte, vi har veldig mye reklame rundt oss da som overbeviser oss om alle mulige ting som er nødvendig, eller ja, reklamen er veldig god på å fortelle oss at «det her trenger du» «det her må du ha». Så, ja, jeg prøver på en måte å holde meg på et minimum. (Andrea)

Faren til Morten har gjennom oppveksten hans hatt en typisk business-jobb og vært lite til stede hjemme. Morten mener selv dette har gjort at det er viktig for han å nettopp unngå dette. Mortens minne fra oppveksten om farens hektiske liv, som resulterte i å tilbringe mindre tid med familien, har altså blitt et bilde på det han ikke ønsker i sitt egne voksne liv. Husvogna blir en del av det å ta avstand fra det mer prestisjedrevne han opplever sin far som.

Jeg har hvert fall prøvd å være bevisst på hva som er viktig for meg i livet, og jeg tror nok, og ... Sikkert preget av en far som brukte mye tid på jobb, og som, tjente gode penger var veldig opptatt av å vise det og bli anerkjent for det, og det har nok sikkert, ehm, preget meg i motsatt retning, at jeg har ønsket å ikke ha det sånn da. Ja, synes det er viktigere med tid enn penger. (Morten)

Det nøkterne, enkle liv i minihuset kommer for Rikke fra et eksplisitt ønske om å yte motstand mot konsumkulturen i kapitalismen. Minihuset i seg selv setter en fysisk begrensning for mengden ting hun kan ha, og slik blir det en fysisk del av operasjonaliseringen av hennes personlige verdi om å motarbeide konsumerisme, «overflod» og «sløsing».

Det er vel kanskje en litt sånn motreaksjon på det kapitalistiske samfunnet vi lever i da. At det er så mye overflod, og så mye sløsing og ja, at det, hadde fått litt nok av det også. At jeg søkte veldig etter det enkel og det nøkterne. For i et minihus så har du veldig begrensa med plass, så du må jo tenke veldig godt på hva du tar inn i huset. (Rikke)

Deltakernes beskrivelser av stress og meningsløshet kan minne om det Rosa ville beskrevet som opplevelsen av fremmedgjøring. De beskriver noen normer de opplever at pålegges folk, som en normativ forventning om at man skal ha utdanning, hus, bil og jobb, og reklamenes budskap om at man kan kjøpe seg vekk fra følelsen av meningsløshet. De trekker en linje mellom det det å følge disse normene med en følelse av at det likevel er en tomhet, at det ikke gir dem noen videre mening. Rosa beskriver fremmedgjøring som at verden liksom ikke svarer en, noe vi kan få fornemmelsen av deltakernes fortellinger om tomhet, stress og meningsløshet. Bauman sin forståelse av konsumsamfunnet er noe deltakerne på et vis erkjenner at eksisterer, problematiserer og ønsker å ta avstand fra gjennom å velge en atypisk livsstil. Ved å reflektere slik over forventninger de opplever samfunnet har, og derfra ta valg om sitt eget liv og identitet, skaper de seg selv refleksivt i møte med normene om konsum, skal vi sette Giddens og Bauman i dialog. En del av deres refleksive narrativer handler om en bekymring om at andre ikke har et like refleksivt forhold til eget liv. De begrunner valgene sine som en søken vekk fra følelser og tilstander som følger med konsum og stress for dem, som Rosa ville beskrevet som fremmedgjøring, og kanskje mot ideer om hva som vil føles meningsfullt; resonant.

4.1.2 Søken etter mening i et enklere liv i naturen

Naturen er en stor del av deltakernes liv, hverdagsliv og bolig. For noen handler det primært om at de er glade i friluftsliv eller uteaktiviteter, som å reie, som for Rikke i det mobile minihuset, eller å surfe, som for Morten i husvogna på en campingplass nær en strand, som bor «tett på bølgene».

For andre handler det om å leve tett på naturen fordi man ønsker å ta vare på naturen og leve på en bærekraftig måte. Dette verdigrunnlaget er grunnleggende for flere sine motivasjoner til det å bo atypisk. For eksempel har Andrea et tydelig klimaengasjement som hun har med seg i måten hun lever livet sitt på, og dette med forbruk – både eget og andres – er et gjentakende tema. Rikke har også et eksplisitt klimaengasjement som driver henne. Hilde tar ofte opp det å være en del av et kretsløp i naturen. For eksempel viser hun meg hvor vannet hun heller oppi vasken i jurten renner ut. Der har hun tenkt til å lage et bed, slik at vannet hun har brukt kan få ny verdi – parfymefri, økologisk såpe er nemlig næringsrikt for jorda, forteller hun.

Så det er noe som gir mening for meg her. (...) Jeg inngår i et kretsløp med omgivelsene på samme måte som plantene og dyrene (Hilde).

For mange handler det om å leve et enklere liv, i den forstand at de ønsker å minimere noen trekk ved livet, som det å jobbe mye, forbruke mye og at alt skal skje raskt og effektivt. Det innebærer derfor gjerne å eie færre ting og ha færre fasiliteter og hjelpemidler i hjemmet tilgjengelig. Flere har ikke strøm eller vann innlagt, og opplever det som meningsfullt å måtte hente vann i bekken eller brønnen, og at de følgelig også ha et mer nøkternt forbruk. Det å avstå fra en del teknologiske hjelpemidler og fasiliteter i hjemmet medfører ofte en del slike praktiske arbeidsoppgaver, som å fyre bål eller i

vedfyrt ovn for å få varme, eller å måtte tømme utedo. Mange beskriver disse praktiske, tidkrevende oppgavene som meningsgivende og mestringsgivende. De føler at det å være tett på slike aktiviteter, som ofte har med basale behov å gjøre, gir en ro og meningsfullhet.

Bare sånn ting som å hente vann. Altså alt er jo veldig nært til det du virkelig trenger, på en måte sånn at det føltes så eh, ja det føltes som meningsfullt, rett og slett. (Selma)

Og liksom, det harde arbeidet med å fylle på vann og tømme doen og sånne drittoppgaver da, jeg føler liksom at man har litt godt av det også, å gjøre sånne kjipe oppgaver (Rikke)

Mange setter dette i motsetning til det tidligere stressende hverdagslivet. Det å være nærere det som gjør at basale behov oppfylles, og bruke tid på det, fyller det å dekke behovet med mening. For Johanne gir det en følelse av tilstedeværelse og det å sette «kroppen i sentrum», som hun sier.

For det tenker jeg når jeg bor, når jeg bodde ute, kroppen fysisk er i sentrum. Og det er kanskje det vi mangler litt sånn i det hektiske samfunnet, sånn, vi er mye i hodet da. Vi gjør jo ikke så mye praktiske ting, eller noen gjør jo det. Men jeg er ikke sånn praktisk anlagt, sånn generelt, så jeg gjør ikke så mye med kroppen fysisk annet enn å trene. Så det tror jeg kanskje er et sånt stort skifte i kontrasten mellom å bo ute, at kroppen hele tiden er i sentrum (Johanne)

Selma trekker frem en betraktning av sammenhengen mellom det «enkle» og det meningsfulle, og belyser tvetydigheten og dualiteten i ordet «enkel»:

Vi sier at det er et enklere liv, men det er jo egentlig et vanskeligere liv. Det er jo det å ha så mange hjelpemidler som er enkelt, men så blir det vanskeligere å finne meningen i det. Det er så mye mestrings i å gjøre de tingene selv. (Selma)

Teknologiske hjelpemidler er laget for å gjøre hverdagslivet enklere, i form av å avlaste oss fra oppgaver eller effektivisere oppgavene, slik at vi kan rekke mer. Enkelt i denne betydningen handler altså om å gjøre noe lettere å gjøre. Rosa ville beskrevet dette som at det i akselerasjonen fører til et umettelig behov etter å stadig effektivisere slik at vi stadig kan rekke mer. Enkelt i betydningen av simpelt og nøkternt, medfører mer tid brukt på hver oppgave. Det er nettopp det å bruke tiden på oppgaven som ellers ville vært løst for dem, deltakerne finner mening i. Vi kan se til den engelske oversettelsen av «enkelt» for å tydeliggjøre den semantiske distinksjonen mellom «easy» og «simple».

4.1.3 Alternativ løsning på likningen: Tid – økonomi – lønnsarbeid

Vi må jo skjønne at vi bytter vekk tiden vår når vi jobber fulltid (Selma)

Rollen lønnsarbeid har i livet til deltakerne er viktige deler av livsstilen deres. Jeg presiserer *lønnsarbeid* her fordi måten de bor på ofte innebærer en hel del arbeid i hjemmet.

Jeg ville jo jobbe mindre fordi jeg ville jobbe mer, hvis du skjønner, sant. Det var jo det som var hele motivasjonen. Jeg ville jo være ute og bygge ting. Bruke kroppen og dyrker grønnsaker, og jeg hadde jo litt sauer der en sommer og griser der en sommer og bier og jeg hadde jo masse prosjekter, og det var jo litt av grunnen til at jeg ville bo der. (Selma)

[J]Jeg har ikke lyst til at jobb skal være livet mitt. Jeg vil heller at, det er så mye ting jeg liker å gjøre utenom, at jeg vil at jobben skal tilrettelegge for det da og gi meg mulighet til det. (Morten)

[D]Jeg har et minihus har gjort at jeg har hatt mulighet til å jobbe deltid og hatt tid til andre ting, som å dra på turer og være mer i naturen og gjøre litt mere som jeg vil. Fordi jeg har ikke hatt noen store månedlige utgifter (Rikke)

Lønnsarbeidet går inn i en gjennomtenkt avveining av fordelingen tid, økonomiske kostnader og penger. De har gjerne i utgangspunktet et ønske om å ha bedre tid, det være seg mer fritid til å dyrke en hobby eller interesse, eller til det meningsfulle praktiske arbeidet nevnt over. Det innebærer at de vil ønske å bruke mindre tid på lønnsarbeid, noe som naturligvis gir dem en lavere inntekt. Samtlige har til felles at deres uvanlige boform også medfører uvanlig lave bokostnader og relativt lave forbruk. Det er en nøkkelfaktor for å gjøre det mulig å leve av en lavere inntekt, som igjen gjør det mulig for dem å ha mer tid til å bruke på det som gir dem mening.

Det å ha overskudd av tid gir også rom til å dyrke verdiene nevnt tidligere, om å leve bærekraftig:

[L]Jevne mer sånn i pakt med naturen og miljøvennlig da. Ikke sløse med ressurser, ta vare på det jeg har og reparere klær. Vite at tid til å lage god kortreist mat, fordi jeg jobber deltid da, fordi jeg bor i et så billig hus, at jeg har tid til å være i naturen og koble av der. Fyrer med ved i ovnen og, ja. Det er nok mine verdier ja (Rikke)

Det at boligen er billig blir et middel i seg selv til å kunne muliggjøre en viss livsstil og leve ut noen verdier.

Mange trekker også frem en oppfatning av hva som er normativt knyttet til lønnsarbeid, gjerne i forbindelse med at de selv bryter med dette. Ideen om at lønnsarbeidet skal være en stor del av det som skal gi mening i folks liv, er en kontrast deltakerne trekker frem. De beskriver at det finnes en normativ ide om hvilken rolle lønnsarbeid skal ha, og at de skiller seg fra denne.

[D]Det er liksom så mye i dag som er veldig sånn at vi legger liksom hele oss i jobben vår. Det er sånn veldig moderne, det er hele identiteten vår. Det er liksom hele livet vårt. Og ja, sjekker Mail på kvelden og liksom. Akkurat den her jobben er blitt veldig viktig. (Selma)

De skisserer en forventning i samfunnet om at jobben skal være meningsfull, en måte å skape identiteten på. Det blir ikke selve lønnsarbeidet som blir det meningsbærende og identitetsskapende for disse deltakerne, men det blir det andre praktiske arbeidet de gjør eller det de fyller dagen med. Samtidig er det en fellesnevner at det fremdeles også for dem handler om å selv skape en mening og en identitet.

4.2 Hva kreves, og hva er krevende ved å bo atypisk?

4.2.1 Ikke alt er enkelt ved det enkle liv

Selv om deltakerne i det store og hele er veldig glade for de atypiske livene, enten de fremdeles lever sånn eller de gjorde det tidligere, er det noen ting som er utfordrende. De kan for eksempel fortelle om praktiske utfordringer, som at det har vært krevende å bo på lite areal eller at arbeidet som boligen medførte var tyngre enn forventet. Når jeg

besøker Morten har vannrøret frosset, så han ikke har vann i springen som han pleier. Jeg får likevel en kopp kaffe med vann fra en vandunk han har fylt opp. Kristian hadde kjøpt en ovn han hadde tenkt til å montere i lavvoteltet sitt, men fordi det er helling i bakken som han ikke får gjort noe med så lenge det er tele, så er han nødt til å sette feltsenga på en sånn måte at han ikke får plass til ovnen. Hilde problematiserer også det med hvor mye tid som faktisk trengs til de praktiske løsningene ved livsstilen, infrastrukturen hun selv må konstruere, som hun omtaler det:

[J]eg synes at jeg er veldig utfordret av samspillet med normaliteten, og jeg lever med konstant stress (...). Og det er også et vanlig fenomen for folk som lever alternativt, for i tillegg til alt dette eksperimentelle og tidkrevende med å lage sin egen infrastruktur og alt det der, så vil jeg helst ikke ha maskiner. Jeg vil helst gjøre så mye som mulig selv. Det er tidkrevende. Jeg må tjene penger samtidig, for jeg er ikke, jeg kan ikke være selvforsynt, og jeg har prøvd alle mulige måter å gjøre det på. Det er også sånn nå at når folk ikke lykkes med å bli selvforsynt, tror folk at det er fordi de ikke er dyktige nok eller noe sånt, men det er faktisk ikke mulig. Jeg kjenner ingen som faktisk har lyktes. Det er mye som må kjøpes, blant annet tilgang til jord. Men også mye mat og transport og så videre og så videre. Så jeg har alltid dobbelt arbeidsbyrde, både med å finne opp infrastrukturen fra bunnen av og den vanlige arbeidsmengden. (Hilde)

Det er altså en rekke praktiske hinder deltakerne møter på i hverdagen, en del av dem koblet til det å ønske seg mer «tungvinte» løsninger, som Rikke sier. Hilde bemerker at det er umulig å leve selvforsynt og totalt avkoblet systemene i samfunnet, man er for eksempel nødt til å kjøpe jord dersom man skal dyrke noe. Med andre ord går ikke likningen mellom tid, økonomi og lønnsarbeid alltid opp.

Det er ikke bare det som handler om praktiske løsninger og logistikk som er krevende. De møter en rekke reaksjoner på det at de har valgt annerledes, noen er positivt mens noen er skeptiske.

4.2.2 Ikke bli for ekstrem

Deltakerne har møtt på en rekke varierende reaksjoner på det at de bor og lever atypisk. De beskriver både konkrete reaksjoner de har fått og reaksjoner de antar samfunnet har, ut ifra slik de oppfatter at normativiteten rundt bolig og livsstil er. Hva som oppfattes som akseptabelt, er noe som dukker opp ved et par anledninger. De kan fortelle at de har moderert seg i møte med andre, i frykt for at det de egentlig mener skal oppfattes som uakseptabelt. For eksempel forteller Selma at hun først planla å bo på heiegården i ett år, selv om hun endte opp med å bo der i langt flere år.

Så det kan godt hende at det er kanskje egentlig ikke tenkte at det var et år, kanskje jeg egentlig tenkte at jeg hadde lyst til å bo der for resten av livet, men at jeg liksom, jeg sa nok kanskje litt at det var ett år, for det høres på en måte litt mer akseptabilitet ut. Jeg tror at det var liksom sånn, alle kan jo ha lyst til å bo i skogen ett år liksom (Selma)

Andre forteller også om liknende måter de har moderert seg overfor folk. Hilde forteller om å ha blitt møtt med skepsis og antakelser i flere år, og at hun lenge var veldig opptatt av å komme kritikken i forkjøpet og på et vis renvaske seg selv som veldig vanlig oppi det uvanlige.

Alle reaksjonene jeg har fått opp gjennom årene der folk har sagt «Nå må du ikke bli for annerledes» eller «ikke bli for ekstrem» eller «du har vel ikke blitt fanatisk?». Og jeg har på en måte fått en sånn «hei, jeg heter [Hilde] og bor i en jurt, men jeg har ingen sukkerpolicy eller skjerpolicy, og jeg er ikke veganer og ...» fordi det er det folk forventer, uansett hva. Det er uansett det folk forventer når de ser hvordan vi lever. (Hilde)

Morten har kanskje den boligen som er minst atypisk. Han forteller at venner kan bli fascinert og synes måten han lever på er inspirerende, men han presiserer at han tror det er med forbeholdet om at han ikke lever «for ekstremt»:

Jeg tror de er fascinert og synes det er kult. Og også mye fordi, jeg tipper hvert fall, jeg gjør det jo innenfor rammer som på en måte ikke er, det er ikke for ekstremt.

Nei. Hva betyr det? Når er man [for ekstrem]?

Jeg vet ikke, men sånn total, det er jo ikke en total avstand fra samfunnet og jeg drives ikke av noe sånn der ideal, nei hva heter det. Jeg prøver ikke å bevise ett eller annet, og prøver ikke å ta avstand fra noe bare, ja, jeg jobber jo og skatter som alle andre. Bare tilpasser det på en måte sånn at det passer sånn som jeg har lyst til å leve da. (Morten)

Det at han er delaktig i samfunnet, for eksempel ved at han skatter, og at han ikke har noe samfunnsidealistisk motiv, gjør at han tror han slipper unna kritikk. Det forteller noe om noen normative grenser Morten opplever at han holder seg innenfor, men som han har en ide om at andre som lever atypisk beveger seg utenfor.

4.2.3 En «riktig» barndom er ikke atypisk

Hilde er den eneste av deltakerne som har erfaring med å leve atypisk med barn, noe som har bydd på omfattende normativ motstand. Hun forteller at hun og mange hun kjenner og vet om som også lever på alternative måter, alle har opplevd å ha blitt meldt inn anonymt til barnevernsmyndigheter på bakgrunn av at de lever annerledes. Hun presiserer at barnevernet i seg selv har en viktig funksjon, og at noen kanskje lever på måter som er skadelig for barna. Hennes opplevelse og poeng er at hun opplever at det er noen veldig sterke oppfatninger av at det ikke går an å la et barn vokse opp med for eksempel utedo. Belastningen det er å få barnevernet på uanmeldt besøk er utrolig stor, selv om hun presiserer at hun er heldig fordi hun er ressurssterk og forstår til en viss grad hvordan man skal komme en slik prosess og et slikt system i møte. Likevel har det vært veldig ubehagelig og vanskelig, også fordi det er noe hun er svært påpasselig med å uttale seg om når hun ikke uttaler seg anonymt.

[M]in personlige erfaring, og alle jeg kjenner som leder alternativt som har barn, har opplevd anonyme nabohenvendelser til barnevernet, altså at det er startet en sak der de sosiale myndighetene direkte stiller spørsmål ved om barnet ditt har det bra fordi du bor annerledes. Det er en veldig voldsom inngripen i hverdagen din og i deg selv. (...) Og det er, det er bare sånn, det er det generelle, det er fakta. Det kommer til å skje, men jeg tror ikke du kan forberede deg på hvor stort inngrep det er og hvor truende det er. I ytterste konsekvens kan de ta fra deg barna dine. Du kan bli erklært uegnet som forelder, og jeg tror det er det mest skremmende for alle som har barn. Så det er en, det er noe som eksisterer som en trussel, og den kommer fra så uventede steder. (...) De ser på omsorgssvikt basert på en slags fysisk ramme, hvor jeg på en måte, jeg skulle også ønske at det var litt mer normalisert på et tidspunkt, å ikke ha et toalett, for eksempel; å ha en utedo. Så det ikke virket så truende for barnets velvære, fordi det ikke er, altså, det er et toalett, det er bare annerledes, det fungerer bare på en annen måte, så det burde ikke være så farlig som det kan virke. (Hilde)

Det finnes altså en rekke normative føringer for det å leve og bo, som deltakerne har møtt på eller gir uttrykk for, som utforsket tidligere, men normene knyttet til det å være forelder er kanskje de mest opprivende å tøyne i. Hilde er frustrert over at det er en manglende aksept og åpenhet rundt det å tenke annerledes om hvordan man kan leve

og bo – også med barn. I stedet finnes det en så sterk frykt for det som det som er annerledes, i *effekt av* å være annerledes, at det fører til involvering av myndigheter. Trusselen om å kunne bli fratatt sine barn er en kraftig respons på det å bryte normer, og det kan tyde på at normative forventninger til foreldre er særdeles vanskelige å utfordre.

En interessant bemerkning er at det å leve atypisk med barn også kom opp under intervjuet med Selma. Hun har fått barn etter at hun flyttet fra heiegården og til en gård med kjæresten. Jeg spør hvordan hun tror det ville vært å fremdeles bo på heiegården med barn, fordi hun tidlig i intervjuet sa hun egentlig godt kunne tenke seg å bo der fremdeles. Hun svarer at hun ser for seg at det hadde vært veldig fint, og at det hadde vært godt for barnet å få vært mye ute i friluft. Det er selvfølgelig umulig å vite om Selma ville hatt samme opplevelse som Hilde dersom hun hadde bodd atypisk fremdeles, men det er likevel et interessant skille mellom *forestillingen* om å gå utenfor normative oppvekstvilkår og de faktiske reaksjonene og implikasjonene ved å gjøre det.

4.3 Å finne en balansegang mellom det atypiske og det typiske

4.3.1 Jeg bare sover her, egentlig

Det er ikke uvanlig at deltakerne benytter seg av fasiliteter andre steder, fordi de ikke har tilgang til det i hjemmet sitt. Det foregår som regel på treningssenter, jobb eller skole. De kan dusje på jobb eller trening, lade mobilen på skolen så den kan brukes som vekkerklokke, lage mat på skoleinternatkjøkkenet og vaske klær på jobb eller hos venner og familie. Noen bruker også tid på skolen eller på arbeidsplassen til å gjøre administrative oppgaver, som å betale regninger og svare på e-post, eller som oppholdssted for å se på tv-serier og slappe av. Kristian viser meg en liten og lite brukt lesesal på universitetet der han har en del av eiendelene sine i et bokskap. Resten har han på et leid lager, og så har han litt i lavvoen. Han forteller at han sitter på lesesalen når han skal jobbe med skolearbeid, men også hvis han skal slappe av og se på serie, fordi det er enklere og mer komfortabelt.

så er det jo temperatur, jeg har jo pc-skjerm på skolen god stol å sitte i, varme. Det er mye enklere. Og jeg har jo klærne mine på skolen, jeg har jo alt jeg eier på skolen, nesten, av det jeg trenger i hverdagen. (Kristian)

Det å bruke fasiliteter andre steder, som man ellers ville gjort hjemme, har blitt en del av den daglige rutinen, beskriver de. Dette skjer i ulik grad, men ser ut til å henge litt sammen med hvor primitivt de bor. Kristian i lavvoen og Andrea i hula er i så måte i nokså like situasjoner. Begges bolig er veldig nøktern, og begge legger vekt på at de sover der, ikke bor:

Ja, jeg sov i ei hule (...) Så jeg hadde jo ei løsning som egentlig likna på internatet bare at i stedet for å ha rom på internatet så hadde jeg rommet mitt i ura, i steinura. Så jeg fikk bruke dusj og kjøkken på skolen, og så hadde jeg hula mi da, som jeg sov i. (Andrea)

Kristian forteller om det at det er lite å gjøre i lavvoen hans. Han bor i et skogholt bare noen minutters gange fra universitetscampuset i studiebyen hans:

Det er kun at jeg sover ute egentlig. Ehm så alt sånn, jeg henger veldig lite her. Det er kun kanskje en time før jeg skal legge meg da at jeg ligger og lest bok eller noe sånn, men jeg henger aldri her

Hvorfor det?

Ja det er så primitivt, ja. Det er kjedelig. (Kristian)

Derfor fyller han dagen med aktiviteter på skolen eller i byen:

Jeg pleier å trene på treningssenteret som et ganske langt unna, og da bruker jeg ofte litt sånn tid på å gå og busse. Og det hjelper litt da på at ikke jeg skal få så mye sånn fritid på skolen der jeg ikke gjør noe. (Kristian)

Da jeg spurte Andrea hvorfor hun la vekt på at hun sov der, på mitt spørsmål om hun kunne fortelle om at hun hadde *bodd* atypisk svarte hun at

Ja jo jeg følte jo at det var hjemmet mitt. Men det er så veldig mange som er sånn «å shit, badet du i fossen og kokte kun løvetannsuppe til middag på bål?» Det- det, jeg var ikke sånn huleboer, men jeg bodde jo i en hule, jeg var jo der mye. (...) Jeg var jo på en måte «hun i hula» (Andrea)

Jeg må presisere her at Andrea beskriver året i hula som det beste i sitt liv, og at det var et fantastisk miljø på skolen hun gikk på mens hun bodde der. Hun fortalte at flere av elevene bodde ute store deler av sommerhalvåret, og elevgruppa var generelt naturglad. Likevel dukker det opp noen tendenser til noe normativt hun opplever at eksisterer. Uten å spekulere så alt for mye, kan det selvfølgelig hende hun i utgangspunktet modererte seg i ordvalget mellom «sov» og «bodde» i samtalen med *meg*, og at det kan fortelle noe om hennes forventninger til *mine* antakelser om henne.

4.3.2 Nintendo og utedo, og andre villede kompromisser

Ellers gjør deltakerne en rekke ting i hverdagen som ikke er så annerledes enn sånn man kunne tenke seg et vanlig hjem ville vært. I jurten til Hilde har de strøm, så om kveldene spiller de Nintendo med sønnen og ser på tv-serier; for tiden går det i programmet *Masterchef*, forteller hun. Deltakerne handler mat på butikken, kjører bil og jobber hjemmefra eller en jobb de drar til.

De er opptatt av å ikke ha så mange ting, men av de tingene de har så er det gjerne moderne, gode tekniske løsninger. Kristian og Andrea er for eksempel opptatt av hvor viktig det har vært med en god sovepose. Selma forteller at hun savnet det å ha støvsuger. På et tidspunkt skiftet hun en nyere vedovn, noe hun gjerne skulle gjort enda tidligere, hadde hun gjort det på nytt.

Ja, fikk skiftet vedovn. Jeg hadde bare en sånn liten gammel vedovn. Ja først, og så fikk jeg kjøpt en sånn moderne vedovn. Og det syns jeg hjalp veldig mye, for den bare brenner mye saktere på veden. (Selma)

I denne balansegangen mellom det moderne og det alternative, har noen opplevd at det forventes at når man først har valgt en alternativ boform og livsstil så er det ensbetydende med å velge bort alle moderne hjelpemidler og fasiliteter. Flere presiserer, både eksplisitt og implisitt, at de selv synes det er helt greit å inngå kompromisser mellom det alternative og de moderne løsningene. De ønsker å bo alternativt og «enkler», for mange uten en god del teknologi, men ingen har en uttalt ambisjon om å

være totalt frakoblet samfunnet. Likevel opplever de at mange kan ha et inntrykk av at total frakobling er deres mål med å bo som de gjør.

Jeg er veldig åpen om kompromissene mine, for eksempel at vi kjører mye bil. (...) Det har vært bra at jeg har vært så, hva skal man si, proaktiv i å påpeke at man ikke kan gjøre noe uten kompromisser (...) Men jeg kan se at det er andre som har en alternativ livsstil, de har fått en sånn, så kommer det en reaksjon som "haha, jeg har avslørt deg. Du er ikke, du er ikke så god likevel!", og jeg prøver å si at målet mitt ikke er å være god eller ren eller perfekt eller si at jeg har funnet ut av det. Jeg prøver bare å vise at det finnes andre måter å legge puslespill på. (Hilde)

Vi er veldig koblet på, og det har vi alltid vært og vil alltid være. Og jeg tror også at det er en illusjon å tro at man noensinne kan være frakoblet, og det er også noe av det jeg prøver å fortelle deg, men overskriften på alle intervjuene jeg har gitt, har alltid vært "[Hilde] kom seg ut av hamsterhjulet", så det er alltid en eller annen variant av det. Og jeg tenker sånn, men det kan du ikke gjøre. Det er ikke et alternativ. (...) i begynnelsen [av å bo her] var jeg veldig forsiktig. Jeg var veldig opptatt av å forklare hvor normal jeg var og hvor normalt livet vårt egentlig var, og jeg var veldig obs på at det liksom ikke skulle virke for sært. (Hilde)

Moderne løsninger og hjelpemidler – som mobil, bil, tilgang til vaskemaskin og internett – er altså en nødvendighet i livene til deltakerne. Det er ikke et mål for dem å kvitte seg totalt med en avhengighet av disse, men å finne «andre måter å legge puslespill på», som Hilde sier. Det handler om å lage et enklere liv, som på noen måter innebærer mer primitive løsninger og materiell- og komfortmessig nedskalering, og på andre måter å benytte seg av utvalgte moderne løsninger, og anerkjenne at det ikke er et nederlag, men heller en del av den alternative boformens livsstil.

4.3.3 Friheten i begrensningene

Likevel er det et dyptliggende poeng for deltakerne å nettopp også bo og klare seg uten en god del av det som er typiske deler av en moderne bolig. Det er litt varierende hvor primitivt eller komfortabelt de ønsker å leve, og hvilken tilgang de har valgt å ha til strøm og vann. Samtlige bruker strøm og selvfølgelig vann, men ikke alle har det i boligen sin. Selma hadde hverken strøm eller vann på heiegården, men forteller om at hun på et tidspunkt fikk tak i et lite solcellepanel. Det åpnet seg dermed en rekke muligheter hun ikke hadde hatt inntil da, bare det å kunne gjøre noe som helst etter at sola hadde gått ned. Likevel ble det som hun antok skulle bli en økt frihet, fordi det ga henne flere muligheter, til en ambivalent følelse av også å bli mindre fri:

Jeg fikk strøm på et tidspunkt eller bare sånn et solcellepanel da. Og det var egentlig veldig stor forskjell. Så egentlig så tror jeg hadde det bedre før jeg fikk det solcellepanelet. Og det var ikke mye- det var sånn bare 60 watt eller altså, det var sånn bare et lite solcellepanel som noen skulle kaste. Det var nok én lampe og å lade mobiltelefonen. (...) Det endrer veldig mye allikevel. Jeg synes det tok litt av magien fra det, fordi at det der at da plutselig så hadde jeg ikke noen unnskyldning til å ikke lese på kvelden, sant. Og, eh, eller å ikke svare på mobiltelefonen. For da hadde jeg jo fått lader i hus, liksom. Så jeg synes faktisk det var en veldig stor forskjell [med og uten strøm]. (...) Jeg synes det endret veldig mye av den der grunnleggende følelsen. Jeg tror egentlig bare det at når jeg fikk strøm, så åpner det seg så mange muligheter. Sånn at, ja for å kunne jobbe og for ting du kan gjøre, og så. Ehm. Når det ikke var strøm, så var det mye mer begrenset. Og den begrensningen var veldig god da, for det, ja. (Selma)

Hun tar opp solcellepanelet igjen senere i intervjuet:

Men jeg ser jo også nå, med liksom med barn og alt dette her tidsklemme-greiene liksom, jeg skjønner jo hvorfor alle hjelpemidlene er kommet. Men de, det er ikke bare sånn at de gir frihet, liksom. De tar en del frihet også. Jeg så for eksempel med det solcellepanelet som jeg fikk, da tenkte jeg veldig mye på det at liksom er jeg friere nå eller er jeg ikke friere nå liksom. Jeg er på en måte frigjort fordi at nå kan jeg, nå kan jeg lese på kvelden, og nå kan jeg sånn og sånn. Men det var jo en frihet i å slippe å gjøre det også. Eller bare få de begrensningene. Vi har jo ingen begrensninger. Kan jo på en måte alt mulig nå, og det er kjempeslitsomt (Selma)

Hun hadde det egentlig bedre før hun fikk solcellepanelet, forteller hun. Denne frihetsfølelsen som ligger i begrensningene, er mye av logikken i valgene om alternative måter å bo på. Det er noe delt, fordi på den ene siden handler det om et stort handlingsrom i utgangspunktet, som gjør at de har mulighet til å velge alternativt, og på den andre siden handler det om å velge seg til en mer begrenset, «enklere», livsstil. Rosa snakker om modernitetens logikk om å gjøre verden mer innenfor rekkevidde, at vi ønsker å ha mulighet til alt, men at dette er med på å gjøre oss fremmedgjort fra verden. Rosa adresserer også at mange, i denne viten, nettopp derfor søker seg til noe enklere og mer nøkternt, i søken etter resonans. Å begrense tilgangen på vann og strøm kan være en måte dette kommer til uttrykk på. Selma beskriver at det at hun fikk strøm gjorde at flere hverdagssysler ble mulige, de ble innenfor rekkevidde, men at dette «tok litt av magien fra det».

4.3.4 Om å finne stedet mellom enten og eller

Opplevelsen av at andre har en mer svart-hvit-forståelse av det å bo alternativt og enkelt, kan jeg kjenne meg igjen i. Jeg hadde nok også selv en oppfatning om at de skulle ha en ambisjon om å «melde seg mer av» samfunnet – være mindre avhengig av det. Denne antakelsen forteller Rikke om at hun hadde i forkant av minihus-prosjektet sitt. Hun var fasinert av det enkle og nøkterne, og så for seg at hun kunne leve ganske enkelt resten av livet. Gjennom de to årene i minihuset og stadig på reisefot, har hun endret noe på synet om graden av nøkternhet hun ønsker. Hun kjenner på en lengsel etter å bo nærmere venner og familie, og føler også for å ikke bo med fullt så minimalistiske fasiliteter lengre:

Men jeg har også erfart at man trenger også sin familie og venner tett rundt seg da, og at det er mye bra med samfunnet og det fellesskapet da, og at det enkle liv kanskje ikke er liksom, eller den drømmen har visnet litt da. Jeg føler heller at nå vil jeg bo enkelt, jeg kan gjerne bo på en gård og sånn, men det trenger ikke være så fryktelig enkelt. Det kan jeg få på fjellet i hytta, på telttur. Jeg trenger ikke ha det i hverdagen min, med familien min. Så jeg føler at jeg har modifisert meg da, og ser at det går an å kombinere mye mer da. Det enkle og det lette i hverdagen. (Rikke)

De står hele tiden i balansegangen mellom det samfunnet krever at man er deltakende i, det de individuelt synes er nødvendig av teknologiske fasiliteter, og det av begrensninger de selv ønsker å innføre i livet sitt. Boligen, og de løsningene i og rundt, er resultatet av denne balansegangen, i alle fall manøvreringen i den. Det handler om å ha et bevisst forhold til hvordan de kan forenkle det moderne, i form av å nedskalere materielt og på en del fasiliteter, og å forenkle det «enkle liv», i form av å inkludere eller bevare moderne fasetter.

5 Diskusjon

5.1 Refleksive forhold til konsum

Gjennomgående i funnene i denne studien kommer det frem at det finnes normer knyttet til bolig og livsstil, og disse blir kanskje først og fremst synlige når noen forsøker å vike fra dem. På den ene siden kan man forstå valgene deres om en spesifikk livsstil som refleksive identitetsprosjekt, slik Giddens og Bauman beskriver at det senmoderne individet er pålagt. Likevel viser det seg at handlingsrommet for å skulle velge identitet og livsstil ikke er så stort som den den eskalerende logikk forsøker å overbevise om, slik Rosa beskriver at vi innbilles at vi skal ha stadig flere valgmuligheter. Det bremses kanskje særlig når refleksiviteten når frem til en erkjennelse av de strukturelle kravene som pålegges samfunnsmedlemmene. For eksempel det å til en viss grad avstå fra konsum, slik flere beskriver at de ønsker. I dette ønsket møter de på noe normativt som beskriver dem som «ekstreme» dersom de når en yttergrense for det som er forventet av konsum og forbruk. Den virker regulerende på dem, eksempelvis beskrevet i tilfellet med det å ha barn mens man bor i jurte. Det kommer også til uttrykk som internalisert regulerende når de omtaler seg selv som «ikke helt ekstreme», noe som insinuerer at de tar avstand fra sånn man ser for seg de som har brutt normene for minstemål av konsum.

Manøvreringen mellom konsum og ikke-konsum er likevel en sentral del av det å velge atypisk. Der Rosa beskriver resonanssøken som et appropriert drivstoff i denne senmoderne bestillingen til individet, finnes det altså grupper som erkjenner tomheten i senmodernitetens lovnad om konsum som veien til resonans. Gjennom en refleksiv prosess i forkant av livsstilsvalget, erkjennes noen tendenser til strukturelle krav som de ønsker å ta en grad av avstand fra, som tempo i hverdagslivet, rollen til lønnsarbeid og omfanget av eiendeler og teknologiske hjelpemidler. Bevisstheten om at de inngår kompromisser med disse kravene er også essensiell. Livsstilsvalgene handler ikke om å forsøke å ta totalt avstand, det erkjenner de at ikke er verken ønskelig eller mulig. Måten de beskriver avveiningene i denne balansegangen, og i utformingene av livene sine, er absolutt i tråd med det individualistiske narrative senmoderniteten skriver ut – også i den forstand at driveren deres er en søken etter resonans. Utfordringen oppstår når deres ide om hva som vil gi dem resonante liv, bryter med den strukturelle vekstlogikken. Det senmoderne livet stiller noen krav om både det individuelle refleksive livsprosjektet, og at konsum må være et virkemiddel i dette i en sånn grad at konsum er det senmoderne individets hovedverktøy i det refleksive prosjektet, skal vi sette Giddens og Bauman i dialog.

Det er en dualitet mellom å være nokså typiske, «pliktoppfyllende» senmoderne individer – som i aller høyeste grad skaper seg selv refleksivt – og det at deres refleksivitet og resonanssøken på en måte ser forbi konsum som resonanssøkende virkemiddel. Dermed ønsker de å bruke sin senmoderne individuelle «frihet» til å skape seg selv med denne erkjennelsen medberegnet i likningen, noe som ikke nødvendigvis er så enkelt. Det hele blir et nokså godt bilde på det ironiske ved den senmoderne individualiteten; at det både finnes en ide om at individet står fritt til å skape seg selv, men at dette kanskje ikke er like fritt når det stammer fra et strukturelt krav om selvrealisering. Slik biter individualismen seg selv i halen. Likevel er det en mekanisme som gjør at systemet reproducerer seg selv.

Dette blir særlig relevant når vi trekker inn spørsmålet om klima og bærekraft. Vi vet at det vil være nødvendig å tenke annerledes om hvordan vi lever, og spørsmålet om konsum er særlig relevant, men kommer ikke særlig langt når vi utelukkende ansvarliggjør individene for å gjør slike endringer når det åpenbart er strukturelle krav, normer og forventninger som gir motstand og begrenser et slikt handlingsrom. Kanskje er det en indikasjon på at det er trekk ved senmoderniteten og individualismen som er grunnleggende lite bærekraftig.

De normative forestillingene får noen ekte implikasjoner for de levde livene, kanskje mest tydelig når det gjelder å tøyne normative grenser som forelder. Den etablerte oppfatningen om hva slags og hvilke fysiske rammer som må være til stede i en oppvekst, synliggjøres særlig i møte med bruddet på dem. Kanskje enda tydeligere blir det av å ta for oss differensen mellom det å *se for seg* å leve annerledes med barn, som ble sett på som uproblematisk av deltakeren, versus det å *faktisk* leve annerledes med barn, som viste seg å skape reaksjoner.

Noe som ikke har fått så mye oppmerksomhet i denne oppgaven er den positive responsen deltakerne også får. De har alle fremdeles en fot innenfor det normative. Ideen om det enkle liv er ikke noe unikt ved deltakerne i denne studien, men er en levende bevegelse som kommer til uttrykk på flere måter, slik nevnt innledningsvis. Derfor må vi også ta høyde for at det ikke nødvendigvis er snakk om avvik, men som en type uttrykk for denne bølgen og tendensen. Man kan derfor også stille spørsmål ved hvor atypisk de faktisk lever, gitt rammene av populariteten av ideen om det enkle liv.

Et poeng her er også det faktum at samtlige selv har valgt boligen og livsstilen som del av et livsstilsprosjekt om å leve godt, ikke som en ressursmessig nødvendighet som de er nødt til. Derfor er det med overlegg at jeg konsekvent har unngått å bruke ordet stigmatisering i omtale av motgangen deltakerne har møtt på, fordi det ikke er tilhørigheten til en stigmatisert gruppe som har ført dem inn i situasjonen. Kanskje snarere tvert om. Dette kan igjen tolkes som at det krever noen ressurser for å igangsette og å stå i det å tøyne normative grenser for bolig og livsstil.

5.2 Refleksiv resonanssøken, i teori og praksis

Senmoderniteten har forkledd resonans som akkumulerbart innen kapitalistisk og eskalerende logikk, forteller Rosa. Slik reproducerer modernitetens strukturer seg, fordi individene er fanget i sin egen søken etter resonans. Kanskje kan man da si at det å velge en «enkel» livsstil vel så gjerne er en form for konsum i søken etter å refleksivt lage sitt individuelle liv, bare at forståelsen av konsum blir i en mer overført betydning.

For mange handler den atypiske måten å leve på om å strukturere livet på en sånn måte at tempo er senket; at man har valgt en del praktiske, saktegående oppgaver. Her er det også interessant å trekke inn at Rosa ikke mener at de-akselerering er svaret på fremmedgjøring. Han mener ikke at verden burde gå saktere, men heller være mer åpen for resonans. Likevel er det vanskelig å skulle si noe normativt om hvordan dette skal finne sted, fordi resonans nettopp ikke er en bestillingsvare og vil kunne vekkes av ulike grunner for ulike folk. Derfor er det også vanskelig å diskutere resonans, fordi det ikke er kumulativt. I sin utforskning av Rosas resonans, vektlegger derfor Peters og Majid (2023) resonans sitt potensiale dersom man forstår det i en demokratisk fleksibel stand

– altså å anerkjenne at noe som for deg kan være dårlig musikk, vil kunne gi meg en resonant opplevelse. Da vil man også kunne stille spørsmål ved hvorvidt ikke det å senke tempo også vil kunne være noe som åpner for resonans. Samtidig er det snakk om argumentasjon på ulike nivå. Når Rosa mener at det å senke tempo på strukturnivå ikke er noe svar *i seg selv* så er det likevel ikke utelukkende for hvorvidt det å senke tempo på individnivå vil kunne gi resonans.

6 Avslutning

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt hvordan vi kan forstå det senmoderne livet gjennom å studere atypiske boformer og livsstil, ved hjelp av tre underspørsmål:

1. *Hva er motivasjonen og motivene bak valget av atypisk boform?*
2. *Hvilke krav, utfordringer og hvilken motstand møter folk som bor atypisk på?*
3. *Hvordan balanserer og håndterer folk denne kompleksiteten ved å bo og leve atypisk?*

Studien er basert på syv etnografisk inspirerte dybdeintervju av mennesker som bor eller har bodd på uvanlige måter, der jeg i tre av tilfellene dro på besøk hjemme hos deltakerne. Gjennom teoretisk rammeverk av Anthony Giddens, Zygmunt Bauman og Hartmut Rosa har jeg analysert og diskutert hva de forteller som sine motiver og sin motivasjon bak det å velge å bo atypisk, hvilke utfordringer de møter på og hvordan de balanserer mellom det å leve annerledes og det å være delaktig i samfunnet.

Teoretikerne snakker sammen i at den senmoderne strukturen krever vekst. Bauman sier dette handler om at vi krever å konsumere mer. Rosa beskriver begrepet resonans, at individene drives av et ønske om å oppleve resonans, og at resonans har blitt appropriert av senmoderniteten og forkledd som kumulativ og salgbar. Giddens forståelse av det senmoderne individet som refleksiv i sitt identitetsprosjekt har bidratt til en forståelse av folk som bor atypisk sin refleksive forståelse av seg selv og sine verdier. De reflekterer over trekk ved senmoderniteten og dens strukturelle krav, som konsum – slik Bauman forklarer – og har med utgangspunkt i dette et ønske om å skape seg selv og sine liv på måter som frastår fra visse aspekter av disse kravene. Det at de prøver å tøyne denne strikken byr også på utfordringer. Det individuelle livet i senmoderniteten må operere innenfor noen normative rammer knyttet til bolig og livsstil. Disse normative rammene blir klarere først når noen forsøker å bryte med dem.

Referanser

- Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in practice*. Routledge.
- Atkinson, P. (2015). *For Ethnography*. SAGE
- Atkinson, P. & Silverman, D. (1997). Kundera's Immortality: The interview society and the invention of the self. *Qualitative inquiry*, 3(3), 304-325.
- Bailey, C. A. (2007). *A guide to qualitative field research* (2. utg.). Pine Forge Press.
- Baldersheim, H. (2014). Den gode heimstaden – kva kjenneteikn har den? Stadskvalitetar i den norske heimstadsmentaliteten. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 55(1), 54-76. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2014-01-03>
- Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity*. Polity Press.
- Bauman, Z. (2001). *Flytende modernitet* (Bd. b. 8). Vidarforl.
- Bauman, Z. (2007). *Consuming life*. Polity Press.
- Beck, U., Giddens, A. & Lash, S. (1994). *Reflexive modernization : politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. Polity Press.
- Benson, M. (2007). There's more to life: British lifestyle migration to rural France. *Unpublished PhD thesis, University of Hull*.
- Benson, M. & O'Reilly, K. (2009). Migration and the Search for a Better Way of Life: A Critical Exploration of Lifestyle Migration. *The Sociological Review*, 57(4), 608-625. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2009.01864.x>
- Blunt, A. & Dowling, R. (2006). *Home*. Routledge.
- Brun Norbye, A.-K. (2020). Hjemme på stølen. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 31(1-2), 79-87. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2898-2020-01-02-07>
- Ceci, C., Moser, I. & Pols, J. (2020). The Shifting Arrangements We Call Home. I B. Pasveer, O. Synnes & I. Moser (Red.), *Ways of Home Making in Care for Later Life* (s. 293-312). Springer Nature Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-15-0406-8_14
- Deschamps, T. (2006). A survey of the patterns of foreign-owned second homes in France. Conference paper: Travel Tourism and Migration.
- Dodd, N. & Wajcman, J. (2017). Simmel and Benjamin: Early Theorists of the Acceleration Society. I J. Wajcman & N. Dodd (Red.), *The Sociology of Speed: Digital, Organizational, and Social Temporalities* (s. 13-24). Oxford University Press.
- Drake, H. & Collard, S. (2008). A case study of intra-EU migration: 20 years of 'Brits' in the Pays d'Auge, Normandy, France. *French Politics*, 6, 214-233.
- Eimermann, M. (2015). Promoting Swedish countryside in the Netherlands: International rural place marketing to attract new residents. *European Urban and Regional Studies*, 22(4), 398-415. <https://doi.org/10.1177/0969776413481370>
- Ellen, R. (2014). *Cabins in Modern Norwegian Literature : Negotiating Place and Identity*. Fairleigh Dickinson University Press. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=716919&site=ehost-live&scope=site>
- Florida, R. (2012). *The rise of the creative class : revisited*. Basic Books.
- Frønes, I. & Brusdal, R. (2000). *På sporet av den nye tid : kulturelle varsler for en nær fremtid*. Fagbokforlaget.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity : Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press.
- Grimsrud, G. M. & Aure, M. (2013). *Tilflytting for enhver pris. En studie av utflyttingsarbeid i norske distriktskommuner*. Ideas2evidence rapport, 4. Distriktssenteret.
- Gurney, C. M. (1997). "... Half of me was satisfied": Making sense of home through episodic ethnographies. *Women's Studies International Forum*, 20(3), 373-386. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0277-5395\(97\)00021-6](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0277-5395(97)00021-6)
- Johannesen, L. E., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.

- Nansen, F. (1940 [1916]). *Friluftsliv : blad av dagboka*. Jacob Dybwads Forlag.
- Norberg-Schulz, C. (1988). *Architecture : meaning and place : selected essays*. Electa/Rizzoli.
- O'Reilly, K. (2012). *Ethnographic methods* (2. utg.). Routledge.
- Peters, M. & Majid, B. (2023). *Exploring Hartmut Rosa's Concept of Resonance*. Springer Nature.
- Rosa, H. (2015). *Social acceleration: A New Theory of Modernity*. Columbia University Press.
- Rosa, H. (2017). Dynamic stabilization, the Triple A. Approach to the good life, and the resonance conception. *Questions de communication*, (31), 437-456.
- Rosa, H. (2019). *Resonance: A Sociology of Our Relationship to the World*. Polity Press.
- Roulston, K. (2010). Considering quality in qualitative interviewing. *Qualitative research*, 10(2), 199-228.
- Sando, S. (2008). Arkitektur, sansing og identitet. *Kirke og Kultur*, 113(4), 326-338. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2008-04-08>
- Schiefloe, P. M. (2004). Byen – ideal for det gode liv? *Plan*, 34(2), 4-9. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3045-2002-02-01>
- Simmel, G. (2006). Extract from "The metropolis and mental life". I *Visual culture critical concepts in media and cultural studies* (s. 52-57). Routledge.
- Statistisk Sentralbyrå. (2023b). *Boforhold, registerbasert*. <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/bolig-og-boforhold/statistikk/boforhold-registerbasert>
- Statistisk Sentralbyrå. (2023a). *Boliger*. <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/bolig-og-boforhold/statistikk/boliger#content>
- Storrønningen, A. (2007). Simple living: Jakten på det enkle liv. *Plan*, 38(6), 22-27. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3045-2006-06-05>
- Sørhaug, C. (2022). Livsstilmigranternes (re)territorialisering av bygda: utkast til en ansamlingsanalyse av sted. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 33(1), 30-44. <https://doi.org/10.18261/nat.33.1.3>
- Tavory, I. & Timmermans, S. (2014). *Abductive analysis: Theorizing qualitative research*. University of Chicago Press.
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Tveitereid, S. (2018). *Et fritt liv : om å ønske seg noe annet i verdens rikeste land*. Cappelen Damm.
- Villa, M. (2005). *Bygda som bustad* [Norsk senter for bygdeforskning]. Trondheim.

Vedlegg 1: Vurdering av behandling av personopplysninger (Sikt)

02.06.2023, 21:39

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Uvanlige boformer](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

316766

Vurderingstype

Standard

Dato

16.03.2023

Prosjekttittel

Uvanlige boformer

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Prosjektansvarlig

Jakub Stachowski

Student

Ane Skottun

Prosjektperiode

15.02.2023 - 06.06.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 06.06.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

TYPE PERSONOPPLYSNINGER

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om filosofisk overbevisning.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi har vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene, men husk at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.)

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Uvanlige boformer»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å utforske folks opplevelser av å bo på uvanlige måter. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å utforske folk som bor på uvanlige måter sine refleksjoner rundt valg av boform og opplevelsen av boformen. Det er særlig de som velger til en viss grad å flytte vekk fra samfunnet og det urbane, for heller å bo mer isolert og «enkelt». Prosjektet søker å forstå hvilke etiske, ideologiske og verdibaserte tanker som kan ligge bak det å ta et slikt valg, og hvordan de som lever slik ser på samfunnet, dets fortid og fremtid, og sin egen relasjon til samfunnet. Forskningsprosjektet er en masteroppgave ved i sosiologi ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap (ISS), NTNU. Prosjektperioden er fra januar til juni, 2023.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for sosiologi og statsvitenskap (ISS) ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har blitt spurt om å delta fordi du har en uvanlig boform, som å ikke bo i hus eller leilighet, å bo (semi-)isolert, å bo særlig ruralt og/eller å leve særlig umoderne; for eksempel uten tilgang på eller bruk av teknologi som ellers er vanlig i norske husholdninger.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar på et semi-strukturert intervju. Hvis det er behov eller ønskelig, kan det gjøres over Teams på via NTNU sitt domene. Det vil ta deg ca. 60 minutter. Intervjuet innebærer spørsmål om dine tanker rundt måten du bor på, din historie om hvordan det ble til at du bor slik og dine refleksjoner rundt fremtiden. Det er vanlig å gjøre lydopptak av slike intervjuer, det vil jeg også gjøre her. Lydopptaket sikres slik at ingen andre har tilgang til det. For å få et mer utfyllende innblikk i ditt liv og hverdag, er det veldig nyttig å gjøre intervjuet på stedet der du bor. Derfor kommer jeg gjerne hjem til deg, dersom det lar seg gjøre og du det er greit for deg. Hvis ikke, kan vi gjennomføre intervjuet på en annen måte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være meg (masterstudent) som har tilgang til dine opplysninger. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

I oppgaven vil du forbli fullstendig anonym. Det vil si at dine personopplysninger ikke inkluderes, og at det ikke vil være mulig å gjenkjenne deg i studien. Uvesentlige personopplysninger ekskluderes, og andre vil anonymiseres; for eksempel ved at jeg bruker et annet navn enn ditt eget.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 06.06.2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for sosiologi og statsvitenskap (ISS) ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU, Institutt for sosiologi og statsvitenskap (ISS), ved veileder Jakub Stachowski, Postdoktor ved ISS, NTNU.
Epost: jakub.stachowski@ntnu.no; tlf.: 73 59 13 50
- Masterstudent Ane Skottun.
Epost: ane.skottun@ntnu.no; tlf.: 98 66 91 43
- NTNU sitt personvernombud, Thomas Helgesen. Epost: thomas.helgesen@ntnu.no; tlf.: 93 07 90 38

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Jakub Stachowski
(Forsker/veileder)

Ane Skottun
(Masterstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Uvanlige boformer*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta på intervju
- å delta på observasjon (at intervjuet kan foregå hjemme hos deg)

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide – «Uvanlige boformer»

Ane Skottun

Oppvarmingsspørsmål

1. Hvor gammel er du?
2. Hvilken skole- og utdanningsbakgrunn har du?
3. Hva jobber du med, hvis du jobber?
- 4.inntekt: Under, middels eller over snittet?
5. Familiesituasjon

Bosituasjon

6. Hvor lenge har du bodd her?
7. Hvordan ser en vanlig hverdag ut for deg?
8. Fortell meg litt om livet ditt før du begynte å bo sånn du gjør nå
9. Kan du fortelle om hvordan det ble til at du flyttet hit?
 - a. Hvor kom ideen og ønsket fra?
 - b. Når oppstod ideen? (En tid i livet; livsfase, karrierefase eller tilsvarende)
 - c. Hvordan har de praktiske forberedelsene vært?
 - i. Hva må være på plass for din egen del?
 - ii. Hvordan har du forberedt de rundt deg på det?
10. Hvordan er det å bo her, er det som du så for deg?
 - a. Hva er det beste med det?
 - b. Hva er det mest krevende?
 - c. Har det endret seg med tiden? Hvordan?
11. Hva betyr det for deg å bo som dette?
12. Hvordan vil du si din livskvalitet er? (Sammenliknet med tidligere eller sammenliknet med slik du ser for deg det ville vært å bo mer tradisjonelt)

1. Hva er dine venner og familie sine tanker rundt at du bor som dette?
2. Hva er ditt forhold til familie og venner nå?
3. Hva tenker du rundt det å ta et slikt uvanlig valg?
4. Hvordan opplever du sammenkoblingen med sivilisasjonen/ samfunnet/ det urbane/ det man flyttet fra?
5. Hvordan ser en ideell fremtid ut for deg, for din egen del og for verden/samfunnet sin del?
6. Tenker du at dette kan egne seg for flere? Noe flere burde gjøre?
 - a. Er det noe alle kan ha mulighet til? Til en viss grad?
 - b. Er det enklere, eller vanskeligere, å gjøre i Norge?
7. Hva tenker du om det å velge bolig/boform, nå i moderne tid/ i dagens samfunn?
8. Før vi runder av, er det noe annet som vi ikke har snakket om som du har lyst til å legge til?

Vedlegg 4: Innvilget søknad om masterstøtte

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Vår dato
14.03.2023
Deres dato
03.03.2023

Vår referanse
2023/11711
Deres referanse

1 av 2

Ane Skottun

Østerøyveien 179
3237 Sandefjord

Svar på søknad om masterstøtte

Viser til din søknad om økonomisk støtte til arbeidet med masteroppgaven. Institutt for sosiologi og statsvitenskap har behandlet søknaden.

Vedtak

Det innvilges støtte på inntil 4900,- kroner for reiseutgifter i forbindelse med masteroppgaven.

Informasjon om utbetaling

Dette vedtaksbrevet skal lastes opp sammen med kravet om refusjon.

Avhengig av om du har et ansattforhold hos NTNU (som f.eks. læringsassistent) eller ikke bruker vi ulike løsninger for refusjon av utlegg. Se under for hvilken løsning som gjelder deg.

Ved spørsmål om refusjon, ta kontakt med Mari Tinmannsvik på e-post mari.tinmannsvik@ntnu.no.

For deg som ikke har et ansattforhold hos NTNU:

Du må bruke Betalmeg for refusjon av utlegg. Se under "*Hvordan får jeg refundert penger etter innvilget søknad?*" på ntnu.no/iss/masterstotte for informasjon om Betalmeg.

For deg som har et ansattforhold hos NTNU:

Du må bruke Selvbetjeningsportalen for refusjon av utlegg. Husk å laste opp vedtaksbrev.

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Saksbehandler
7491 TRONDHEIM	E-post: postmottak@su.ntnu.no	Dragvoll, Bygg 9, nivå 5	+47 73 59 17 04	Torbjørn Andre Moe
	http://www.ntnu.no		Telefaks +47	Tlf: +47

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandlende enhet ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

Med hilsen

Børge Johannes Lysø
kontorsjef

Torbjørn Andre Moe
seniorkonsulent

I samsvar med fullmakt er dette dokumentet godkjent elektronisk og har derfor ingen fysisk signatur

